วารสาร
ส่งเสริมการเกษตร
ปีที่ 53 • ฉบับที่ 296 • สิงหาคม - กันยายน 2563
ISSN : 1685-8050

งานเกษตรยิ่งใหญ่แห่งปี
"เกษตรสร้างชาติ ครั้งที่ 2"

ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.)
กลไกสำคัญของการขับเคลื่อน
การจัดการดินและปุ๋ยอย่างยั่งยืน

"ดีปาษณะ" เครื่องดื่ม
กล้วยผงสำเร็จรูปเพื่อสุขภาพ
วิสาหกิจชุมชนบ้านสบายใจ

แนวทางการใช้น้ำ
อย่างรู้คุณค่า

แอปฯดี มีติดมือถือไว้
สู่เกษตรไทย 4.0

ปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร สะดวก ทันใจ

อำนวยความสะดวกให้เกษตรกรไทย ในการปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ติดตามโครงการและมาตรการของรัฐ

1. ระบบ Android เข้าไปที่ Play Store แล้วพิมพ์คำว่า Farmbook หรือ สมุดทะเบียนเกษตรกร
2. ระบบ iOS เข้าไปที่ App Store แล้วพิมพ์คำว่า Farmbook

สามารถ Download ได้ที่

Available on the App Store | Google play

แอปพลิเคชัน Farmbook
สมุดทะเบียนเกษตรกรดิจิทัล

แอปพลิเคชันท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ยกระดับจากฟาร์มเกษตรกร หน่วยงานราชการด้านการเกษตร ที่มีศักยภาพ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยงเชิงเกษตร ที่พร้อมรองรับนักท่องเที่ยว สร้างงานสร้างรายได้ ให้กับเกษตรกรและชุมชน

1. ระบบ Android เข้าไปที่ Play Store
   ระบบ iOS เข้าไปที่ App Store
2. แล้วพิมพ์คำว่า ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

สามารถ Download ได้ที่

Available on the App Store | Google play

แอปพลิเคชัน
ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

วัตถุประสงค์ :

เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรและเป็นสื่อกลางในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งอุดมการณ์ในการทำงานเพื่อเกษตรกรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทุกระดับ

ที่ปรึกษา :

- นายเข้มแข็ง ยุติธรรมดำรง
  อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
- นางกุลฤดี พัฒนะอิ่ม
  รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
- นายชาตรี บุญนาค
  รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
- นายทวี มาสขาว
  รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
- นายอาชว์ชัยชาญ เลี้ยงประยูร
  รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
- นายวุฒิชัย ชิณวงศ์
  ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี

อำนวยการ :

- นางสาวพนิดา ธรรมสุรักษ์
  ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร

บรรณาธิการ :

- นางสาวอำไพพงษ์ เกาะเทียน

กองบรรณาธิการ :

- นายพงษ์เพชร วงศ์โสภา
- นายสุรนันท์ หลำริ้ว
- นายวรรธนวิทย์ เฉลยผล
- นายพศุตม์พงศ์ ชัยวงศ์
- นายณัฐพิสิษฐ์ จารุพงศ์
- นางสาวสรญา เที่ยงสุข
- นางสาววิมล เนตรล้อมวงศ์

สำนักงาน :

- **กลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร**
  สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
  กรมส่งเสริมการเกษตร
  โทรศัพท์/โทรสาร 0 2579 9546
  E-mail : agrimedia1@gmail.com

พิมพ์ที่ :

- บริษัท นิวธรรมดาการพิมพ์ (ประเทศไทย) จำกัด

เกษตรสร้างชาติ

ในช่วงระหว่างวันที่ 27 – 30 สิงหาคม 2563 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมการเกษตร ได้จัดงานเกษตรสร้างชาติ ครั้งที่ 2 Smart & Strong Together รวมพลังส่งเสริมเกษตรไทยก้าวไกลมั่นคง ขึ้น ณ อาคาร Exhibition Hall 9 - 10 ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี ซึ่งพวกเราชาวกรมส่งเสริมการเกษตรทุกคนล้วนเป็นส่วนหนึ่งของผลสำเร็จการจัดงานในครั้งนี้ นับเป็นความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะภาคการเกษตรถือเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ เปรียบเสมือนรากฐานที่สำคัญของประเทศ ถ้ารากต้นไม้แข็งแรง ต้นไม้จึงจะเติบโตแผ่กิ่งก้านออกดอกติดผลได้ แต่ภาคการเกษตรจะเข้มแข็งไม่ได้ หากไม่มีกระบวนการสร้างและพัฒนาเกษตรกรให้พึ่งพาตนเองได้ ซึ่งทุกคนล้วนเป็นอนาคตที่สำคัญในภาคการเกษตร ที่จะทำให้ประเทศเดินหน้าได้อย่างต่อเนื่อง

การส่งเสริมการเกษตรของไทยได้สร้างความเข้มแข็งด้วยกระบวนการกลุ่ม ผ่านองค์กรเกษตรกร ปัจจุบันมีกลุ่มเกษตรกรที่เข้มแข็ง ได้แก่ เกษตรแปลงใหญ่ จำนวน 6,888 กลุ่ม สมาชิก 406,755 ราย Smart Farmer 1,101,650 ราย มีเกษตรกรรุ่นใหม่ Young Smart Farmer ที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพแล้วกว่า 13,051 ราย สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรรวมทั้งประเทศ จำนวน 5,292 กลุ่ม จำนวนสมาชิก 121,121 ราย วิสาหกิจชุมชน 90,757 แห่ง สมาชิก 1,530,766 ราย เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน 540 แห่ง สมาชิก 12,439 ราย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 10,386 กลุ่ม สมาชิก 280,084 ราย มีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพสินค้าเกษตร หรือ ศพก.ที่มีเกษตรกรต้นแบบ 882 ราย และมีอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) ที่คอยสนับสนุนงานทั่วประเทศ 75,105 ราย ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นผลมาจากการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร ถือเป็นความสำเร็จที่เกิดขึ้นในการสร้างเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

และในวันที่ 30 กันยายน ของทุกปี เป็นช่วงเวลาที่พวกเราชาวส่งเสริมการเกษตรใจหายเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นวันเกษียณอายุราชการของพี่ ๆ ทุกท่านที่ได้ร่วมฝ่าฟันการทำงานด้วยกันมา น้อง ๆ ชาวส่งเสริมการเกษตร ขอแสดงมุทิตาจิตแด่ผู้เกษียณอายุราชการทุกท่าน ซึ่งได้เสียสละ ทุ่มเททั้งแรงกายและแรงใจ เพื่อให้พี่น้องเกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี และถือเป็นโอกาสอันดีที่พี่ ๆ จะได้พักและใช้ชีวิตหลังเกษียณตามที่ได้วางแผนไว้อย่างมีความสุขต่อไป

กองบรรณาธิการ
สิงหาคม 2563

สารบัญ
CONTENTS

ปีที่ 53 • ฉบับที่ 296 • สิงหาคม - กันยายน 2563

เกษตร 360 องศา

3 ผักและสมุนไพรวิถีไทยประทับใจชาวจีน

เกษตรโฟกัส

7 โครงการรวมพลังสร้างมูลค่าจากไร่นา สู่สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสมหามงคลพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

ที่นี่กรมส่งเสริมการเกษตร

9 ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) กลไกสำคัญของการขับเคลื่อนการจัดการดินและปุ๋ยอย่างยั่งยืน

9 ที่นี่กรมส่งเสริมการเกษตร

12 เรื่องจากปก

17 เกษตรรอบทิศ

30 เกษตรเช็คอิน

เรื่องจากปก

12 งานเกษตรยิ่งใหญ่แห่งปี “เกษตรสร้างชาติ ครั้งที่ 2” Smart & Strong Together รวมพลังส่งเสริมเกษตรไทย ก้าวไกลมั่นคง

เกษตรรอบทิศ

17 กรมส่งเสริมการเกษตร ปูทิศทางกาแฟไทย เล็งหนุน GI สร้างอัตลักษณ์ตลาดท้องถิ่น

เกษตรช้อป

20 “ดีปาษณะ” เครื่องดื่มกล้วยผงสำเร็จรูปเพื่อสุขภาพ วิสาหกิจชุมชนบ้านสบายใจ

22 **ชายคา DOAE**

เกษตรวิจัยต่อยอด

24 กรมส่งเสริมการเกษตรเดินหน้าศึกษารูปแบบการส่งเสริมฯ เพื่อลดสารเคมีพืชผักและไม้ผล ตอนที่ 4 (ตอนจบ)

เทคโนโลยีเกษตร

27 “แนวทางการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า”

เกษตรเช็คอิน

30 ปรับเพื่อเปลี่ยนจากพื้นที่ทำการเกษตร สู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สร้างงาน สร้างรายได้สู่ชุมชน

จับตาภัยเกษตร

ปกหลัง ชาวสวนมะพร้าว ระวังด้วงแรดบุกสวน

เรียบเรียง - ภาพ : พยุห์ แก้วคูณ
สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร

ผักและสมุนไพรวิถีไทย ประทับใจชาวจีน

"การประชาสัมพันธ์การบริโภคผักและสมุนไพรไทยให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นในสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของประเทศไทยในการผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐานสากล จะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคชาวจีนต่อสินค้าไทย และช่วยขยายตลาดสินค้าผักและสมุนไพรไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อไป"

ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้นทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย อยู่ภายใต้อิทธิพลของมรสุมสองชนิด คือ มรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพอากาศโดยทั่วไปจึงร้อนอบอ้าวเกือบตลอดปี และภูมิประเทศมีความหลากหลาย ตั้งแต่ที่ราบลุ่มจนถึงเทือกเขาสูง ซึ่งมีความเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืชผักและสมุนไพรหลากหลายชนิด คนไทยรู้จักประโยชน์และมีการใช้ผักและสมุนไพรมาแต่โบราณ โดยใช้เป็นส่วนประกอบในอาหารและเป็นยา ปัจจุบันอาหารไทยเป็นที่รู้จักและชื่นชอบของผู้คนทั่วโลก ประกอบกับกระแสการดูแลสุขภาพและใส่ใจสิ่งแวดล้อม ทำให้ผักและสมุนไพรไทยได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นโอกาสดีที่ผลิตภัณฑ์ผักและสมุนไพรของไทยจะได้ดูแลสุขภาพของคนทั่วโลกด้วย

สาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นประเทศที่มีประชากรจำนวนมาก มีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ และมีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ประชากรมีรายได้และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงมีโอกาสเดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศไทยเป็นจุดหมายยอดนิยมของชาวจีน กิจกรรมที่ชาวจีนชื่นชอบเมื่อมาท่องเที่ยวประเทศไทย คือ การรับประทานอาหารไทย การนวด และสปา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับผักและสมุนไพรไทย แสดงให้เห็นว่าชาวจีนให้ความสำคัญในเรื่องของคุณภาพชีวิตและสุขภาพร่างกาย ดังนั้น หากมีการประชาสัมพันธ์การบริโภคผักและสมุนไพรไทยให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นในสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของประเทศไทย ในการผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐานสากล จะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคชาวจีนต่อสินค้าไทย และช่วยขยายตลาดสินค้าผักและสมุนไพรไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อไป

ในโอกาสที่สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นเจ้าภาพจัดงาน The International Horticultural Exhibition 2019 (Beijing Expo 2019) ระหว่างวันที่ 29 เมษายน – 7 ตุลาคม 2562 (162 วัน) ณ Yanqing District กรุงปักกิ่ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนและขยายความร่วมมือในเรื่องพืชสวนระหว่างกันและสร้างความตระหนักรู้ถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้แนวคิดหลัก “Live Green, Live Better” พื้นที่จัดงาน 960 เฮกตาร์ (6,000 ไร่) และประเทศไทยได้รับเชิญเข้าร่วมงานดังกล่าว โดยมีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการจัดนิทรรศการหมุนเวียน ซึ่งในการจัดนิทรรศการหมุนเวียน

ครั้งที่ 4 เกี่ยวกับพืชผักและสมุนไพรไทย ได้มอบหมายให้สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร โดยกลุ่มส่งเสริมพืชผักและเห็ด และกลุ่มส่งเสริมพืชสมุนไพรและเครื่องเทศ เป็นแกนหลักในการประสานงานและจัดนิทรรศการ เพื่อประชาสัมพันธ์และขยายโอกาสทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ผักและสมุนไพรของไทยสู่ผู้บริโภคชาวจีน ภายใต้แนวคิด “Well-being, Green Living” โดยเป็นการบูรณาการการทำงานร่วมกัน 3 หน่วยงาน ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และกรมหม่อนไหม ซึ่งนิทรรศการที่นำไปจัดแสดงมี 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การสาธิต ได้แก่ การประกอบอาหารไทยด้วยเครื่องปรุงสำเร็จรูปที่มีส่วนผสมของผักและสมุนไพร การอบตัวด้วยสมุนไพร การนวดประคบด้วยน้ำมันนวดและลูกประคบ

2. การจัดชิมและแจกผลิตภัณฑ์ทดลองใช้ เช่น ผักอบแห้ง ชาสมุนไพร ยาดม ขี้ผึ้ง น้ำมันนวด

3. การจัดแสดงผลิตภัณฑ์แปรรูปจากพืชผักและสมุนไพร ได้แก่ ผักอบกรอบ ขนมที่ทำจากผัก เครื่องดื่มชาสมุนไพร เครื่องปรุงอาหารกึ่งสำเร็จรูปที่มีส่วนผสมของผักและสมุนไพร ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ภาพรวมพื้นที่จัดแสดงผลิตภัณฑ์ผักและสมุนไพรของไทย ภายใต้แนวคิด “Well-being, Green Living”

โดยแบ่งพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 บริเวณชานบ้านไทย ใช้จัดแสดงผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน และมีศักยภาพในการส่งออก เพื่อแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของพืชผักและสมุนไพรไทย ที่สามารถนำมาใช้เป็นอาหารและผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพต่าง ๆ เช่น ยาดม ขี้ผึ้ง น้ำมันนวด ผลิตภัณฑ์สปา เป็นต้น โดยใช้ต้มยำกุ้งและลูกประคบเป็นตัวหลักเนื่องจากมีส่วนประกอบทั้งผักและสมุนไพร และเป็นที่รู้จักอย่างดีของชาวจีน วิธีการนำเสนอประกอบด้วย การจัดแสดงโปสเตอร์แนะนำพืชผักและสมุนไพรของไทย จัดแสดงผลิตภัณฑ์จากพืชผักและสมุนไพรไทย ทั้งอบแห้งและแปรรูป จัดแสดงลูกประคบรูปแบบต่าง ๆ และติดตั้งกระโจมพร้อมอุปกรณ์สาธิตการอบตัวด้วยสมุนไพร โดยมีเจ้าหน้าที่คอยให้ข้อมูล และสาธิตแก่ผู้เข้าชมและผู้สนใจ

โปสเตอร์ให้ความรู้เกี่ยวผักและสมุนไพรไทย

ตู้โชว์ผลิตภัณฑ์ผักและสมุนไพร

กระโจมอบสมุนไพร

ชั้นจัดแสดงลูกประคบรูปแบบต่าง ๆ

ชั้นแสดงผลิตภัณฑ์สมุนไพร และชาสมุนไพร

ส่วนที่ 2 บริเวณ Food Street (ทางเดินหน้าบ้านไทยที่เชื่อมไปยังเวทีการแสดง) ซึ่งจัดเป็นบูธสาธิตการประกอบอาหารไทยทั้งของภาครัฐและเอกชน ในช่วงเวลา 11.00 – 13.00 น. และ 18.00 – 19.00 น. โดยบูธของกรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดสาธิตการประกอบอาหารไทย ได้แก่ ต้มยำกุ้ง แกงเขียวหวาน ต้มข่าไก่ และจัดชิมผักอบกรอบและชาสมุนไพร เช่น กระเจี๊ยบเขียวอบกรอบ บร็อคโคลี่อบกรอบ ชากระเจี๊ยบแดง ชาตะไคร้ ชาขิง และชามะตูม โดยมีผู้ชมชาวจีนและชาวต่างชาติให้ความสนใจเข้าชมและชิมจำนวนมาก

บริเวณ Food Street

บูธสาธิตการประกอบอาหารไทย

ส่วนที่ 3 เวทีการแสดง ใช้จัดแสดงสาธิตการนวดประคบด้วยน้ำมันนวดและลูกประคบ โดยได้รับความร่วมมือจากกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก สนับสนุนเจ้าหน้าที่มาแสดงและสาธิต มีชาวจีนให้ความสนใจร่วมกิจกรรมจำนวนมาก เนื่องจากการนวดประคบน้ำมันของไทยมีชื่อเสียงจึงอยากลองสัมผัสด้วยตนเอง

สาธิตการนวดประคบด้วยน้ำมันนวดและลูกประคบ

จากการเก็บข้อมูลและสอบถามผู้เข้าชมนิทรรศการ พบว่ามีผู้ชมนิทรรศการไม่ต่ำกว่าวันละ 2,000 คน โดยเฉพาะวันเสาร์และวันอาทิตย์มีผู้เข้าชมนิทรรศการมากกว่าวันธรรมดาสองเท่า ในจำนวนนี้ประกอบด้วยชาวจีนร้อยละ 90 และคนชาติอื่น ๆ ร้อยละ 10 แสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์ผักและสมุนไพรของไทยเป็นที่สนใจและชื่นชอบของชาวจีนอย่างมาก โดยเฉพาะขี้ผึ้งสมุนไพร น้ำมันนวด และเครื่องปรุงต้มยำกุ้ง ต้มข่าไก่ และแกงเขียวหวาน

ภาพบรรยากาศการเข้าชมและให้ความสนใจนิทรรศการ

ในการจัดนิทรรศการครั้งนี้ถึงแม้จะพบปัญหาอุปสรรคบ้าง เช่น ผลิตภัณฑ์บางชนิดไม่ได้รับอนุญาตให้นำเข้าไปในสาธารณรัฐประชาชนจีน การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่นำไปจัดแสดงบางรูปแบบไม่สามารถทำได้เพราะทางการจีนควบคุมและจำกัดการใช้งานอินเตอร์เน็ต และชาวจีนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ ทำให้สื่อสารกันลำบาก นอกจากนี้ สภาพอากาศยังเป็นอุปสรรคต่อการจัดแสดงนิทรรศการ บางวันร้อนจัด บางวันฝนตก แต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคสำหรับผู้เข้าชมงาน เนื่องจากยังคงให้ความสนใจเป็นอย่างดี จึงทำให้การจัดแสดงนิทรรศการครั้งนี้สำเร็จลุล่วงและประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ผักและสมุนไพรไทยเป็นที่รู้จักของชาวจีนมากขึ้น ผู้บริโภคทราบวิธีการบริโภคที่ถูกต้อง และมีความมั่นใจในคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะส่งผลให้สามารถขยายตลาดผลิตภัณฑ์ผักและสมุนไพรไทยที่มีเอกลักษณ์ มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน ไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้นต่อไป ■

เรียบเรียง - ภาพ : กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร

โครงการรวมพลังสร้างมูลค่าจากไร่นาสู่สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสมหามงคลพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

"ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ ได้แก่ เกษตรกรมีการเปลี่ยนทัศนคติ และปรับพฤติกรรมโดยลดการเผาทางการเกษตร มีความตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม การรักษาสภาพโครงสร้างดิน และเห็นถึงประโยชน์ของเศษวัสดุการเกษตรมากขึ้น มีการนำความรู้ไปปรับใช้ เกิดความสามัคคีในชุมชน และต่อยอดกิจกรรมโครงการสู่แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล"

เนื่องในโอกาสมหามงคลพระราชพิธีบรมราชาภิเษก สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 พุทธศักราช 2562 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดทำโครงการรวมพลังสร้างมูลค่าจากไร่นาสู่สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสสำคัญนี้ โดยมุ่งเน้นให้เกษตรกรใช้ประโยชน์จากเศษวัสดุการเกษตร เพื่อลดต้นทุน และเพิ่มมูลค่าจากเศษวัสดุการเกษตร ประกอบกับสถานการณ์ปัญหาวิกฤตหมอกควันปกคลุมและเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กในหลายพื้นที่ของประเทศ โดยมีสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือ การเผาในพื้นที่การเกษตร ซึ่งเป็นการทำลายโครงสร้างและความอุดมสมบูรณ์ของดิน ทำให้ดินเสื่อมโทรม ขาดความอุดมสมบูรณ์ ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และผลผลิตที่ได้รับต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ดังนั้น จึงควรสนับสนุนการนำเศษวัสดุการเกษตรมาทำประโยชน์ เพิ่มมูลค่า ทดแทนการเผา โดยใช้กลไกของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ที่มีอยู่ 882 แห่ง ร่วมกับศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ซึ่งเป็นเกษตรกรผู้นำที่มีความเข้มแข็ง และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ให้แก่เกษตรกรที่มีเครือข่ายครอบคลุมทุกอำเภอ ทั่วประเทศ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน และสามารถรักษาสิ่งแวดล้อมสร้างสมดุลระบบนิเวศในชุมชนอย่างยั่งยืน อีกทั้งสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับวัสดุการเกษตรเหลือใช้ในไร่นา เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม สร้างสมดุลระบบนิเวศในชุมชนอย่างยั่งยืน

การดำเนินโครงการรวมพลังสร้างมูลค่าจากไร่นาสู่สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ดำเนินการในช่วงเดือนเมษายน 2562 – พฤษภาคม 2563 โดยรณรงค์ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่และชุมชน ผ่านกิจกรรมการอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการส่งเสริมการหยุดเผาในพื้นที่เกษตรและการนำวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อจำหน่ายเป็นพลังงานชีวมวล และผู้รับซื้อต่าง ๆ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และศูนย์เครือข่ายทั่วประเทศเป็นผู้ขับเคลื่อนการดำเนินงาน เพื่อสร้างทางเลือกในการเปลี่ยนวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรให้เกิดมูลค่า ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

1. การอบรมถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร จำนวน 2 ครั้ง โดย ครั้งที่ 1 เป็นเวทีการอบรมให้ความรู้ การวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ ความต้องการของชุมชน และจัดทำแผนการจัดการเศษวัสดุของชุมชน ครั้งที่ 2 เป็นเวทีการให้ความรู้ และดำเนินการตามแผนการจัดการเศษวัสดุของชุมชน

2. การจัดทำฐานเรียนรู้ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อปรับปรุงคุณภาพดิน เพิ่มอินทรียวัตถุในดิน เพิ่มธาตุอาหารหลัก อาหารรอง และอาหารเสริม สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ ดำเนินการ ณ ศพก. หรือศูนย์เครือข่าย 882 แห่ง และ ศดปช. 882 แห่ง รวม 1,764 แห่ง มีปริมาณปุ๋ยที่ดำเนินการรวมทั้งสิ้น 219,421 ตัน

3. การจัดการเศษวัสดุการเกษตร โดยให้ชุมชนร่วมกันกำหนดกิจกรรมที่จะนำเศษวัสดุการเกษตรที่เหลือใช้มาทำประโยชน์ ประกอบด้วยกิจกรรมทางเลือก 6 กิจกรรม ดังนี้

3.1 การจัดทำกองปุ๋ยหมัก ดำเนินการ 4,087 จุด กิจกรรมที่ดำเนินการได้แก่ การไถกลบตอซัง การผลิตปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก เป็นต้น

3.2 การผลิตเป็นอาหารสัตว์ ดำเนินการ 1,655 จุด กิจกรรมที่ดำเนินการได้แก่ การทำฟางอัดก้อน หมักพืชเพื่อผลิตเป็นอาหารสัตว์ได้แก่ โค-กระบือ และสัตว์ปีก การทำแซนวิชปลาอาหารสัตว์น้ำ การทำเปลือกกล้วยเป็นอาหารปลาดุก เป็นต้น

3.3 วัสดุสำหรับทำการเกษตรอื่น ๆ ดำเนินการ 360 จุด กิจกรรมที่ดำเนินการได้แก่ ทำวัสดุสำหรับเพาะเห็ด ทำวัสดุปลูกพืช ใช้ฟางข้าวคลุมแปลงรักษาความชื้นในดิน เป็นต้น

3.4 วัสดุสำหรับแปรรูป หัตถกรรม และอุตสาหกรรม ดำเนินการ 41 จุด กิจกรรมที่ดำเนินการ ได้แก่ การทำกระดาษจากฟางข้าว การทำกระดาษจากใยสับปะรด การทำกระดาษจากซังข้าวโพด วัสดุโครงสร้างโต๊ะ เก้าอี้ วัสดุจักสานจากไม้ไผ่ การทำไม้กวาดทางมะพร้าว เป็นต้น

3.5 ใช้เป็นพลังงานทางเลือก ดำเนินการ 54 จุด กิจกรรมที่ดำเนินการได้แก่ การทำเตาเผาถ่านไบโอชาร์ไร้ควัน ใช้เศษกิ่งไม้ทำฟืน และทำถ่านไม้ การผลิตถ่านอัดแท่ง การนำแกลบเป็นเชื้อเพลิงเตาชีวมวล เป็นต้น

3.6 เมนูทางเลือกอื่น ๆ ดำเนินการ 54 จุด กิจกรรมที่ดำเนินการ ได้แก่ ผลิตจุลินทรีย์จากหน่อกล้วย/จุลินทรีย์ท้องถิ่น การทำหัวปุ๋ยเบญจคุณแบบก้อน การทำปุ๋ยน้ำหมัก เป็นต้น

4. การเชื่อมโยงตลาดในการจัดซื้อเศษวัสดุการเกษตร มีปริมาณเศษวัสดุการเกษตรที่จำหน่าย จำนวน 4,406 ตัน เป็นเงิน 1,671,860 บาท ได้แก่ แกลบ ชานอ้อย เศษใบไม้ กากปาล์ม ซังข้าวโพด และปุ๋ยที่ชุมชนร่วมกันผลิต เป็นต้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ ได้แก่ เกษตรกรมีการเปลี่ยนทัศนคติ และปรับพฤติกรรมโดยลดการเผาทางการเกษตร มีความตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม การรักษาสภาพโครงสร้างดิน และเห็นถึงประโยชน์ของเศษวัสดุการเกษตรมากขึ้น มีการนำความรู้ไปปรับใช้ เกิดความสามัคคีในชุมชน และต่อยอดกิจกรรมโครงการสู่แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล เมื่อเสร็จสิ้นการเบิกจ่ายงบประมาณ เดือนกันยายน 2563 มีกิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการต่อเนื่อง ได้แก่ การทำปุ๋ยหมัก การไถกลบตอซัง ลดการเผาพื้นที่เกษตร การนำเศษวัสดุการเกษตรมาก่อให้เกิดประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนจำหน่ายเศษวัสดุการเกษตรแก่ผู้รับซื้อ ■

เรียบเรียง - ภาพ : พงษ์เพชร วงศ์โสภา สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
สุชากาญจน์ เกิดสริ สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยนาท
ข้อมูล : กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย

ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.)

กลไกสำคัญของการขับเคลื่อนการจัดการดินและปุ๋ยอย่างยั่งยืน

"การจัดการดินและปุ๋ยที่ถูกต้องยังช่วยทำให้ต้นพืชแข็งแรง ทำให้ลดการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกร ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นการลดต้นทุนการใช้สารเคมี ส่งผลให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน"

ดินและปุ๋ยเป็นปัจจัยพื้นฐานการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญ แต่ประเทศไทยต้องนำเข้าปุ๋ยเคมีเป็นส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 95 ประกอบกับปัญหาพื้นที่การเกษตรมีปริมาณอินทรียวัตถุต่ำ ทำให้โครงสร้างของดินไม่ดี ดินแน่นทึบ ส่งผลให้การใช้ปุ๋ยเคมีไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรโดยเฉพาะค่าปุ๋ยเคมีสูง ในขณะที่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เรื่องการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง กรมส่งเสริมการเกษตรเล็งเห็นปัญหาดังกล่าว จึงมอบหมายกองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ยดำเนินงานด้านการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยเคมีอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยจัดตั้งศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เพื่อเป็นหน่วยบริการด้านดินและปุ๋ยของชุมชนที่บริหารจัดการโดยเกษตรกร และต่อมาได้เป็นเครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ที่สนับสนุนการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตรด้านดินและปุ๋ย 882 ศูนย์ เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนองค์ความรู้การจัดการดินและการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง ทั้งการใช้ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง ทั้งนี้เพื่อยกระดับความรู้ด้านดินและปุ๋ยให้แก่เกษตรกร ช่วยเหลือให้เกษตรกรสามารถจัดการดินและใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้อง เพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิต และเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรดินอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จะประกอบไปด้วย

1. **สถานที่ตั้งศูนย์และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรม** โดยสถานที่ตั้งศูนย์ควรตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนหรือบริเวณที่มีการคมนาคมสะดวก มีป้ายแสดงชื่อศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนและมีพื้นที่เพียงพอสำหรับดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ตรวจวิเคราะห์ดิน จัดกระบวนการเรียนรู้ ผสมแม่ปุ๋ย

วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ได้แก่

1.1 ชุดตรวจสอบดิน เพื่อตรวจหาค่า N P K และ pH หรือความเป็นกรดเป็นด่างในดินของหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ โดยต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของชุดตรวจสอบดินนั้น ๆ ทั้งนี้ กรมส่งเสริมการเกษตรได้สนับสนุนให้ใช้ชุดตรวจสอบดินของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (KU soil Test Kit)

1.2 แผนที่ชุดดินระดับตำบล เพื่อให้สมาชิกและผู้เข้ามาเรียนรู้ได้ทราบว่าพื้นที่เพาะปลูกในตำบลประกอบด้วยชุดดินอะไรบ้าง และเพื่อใช้ประกอบการให้คำแนะนำปุ๋ยสั่งตัด

1.3 สื่อความรู้ด้านดินปุ๋ย เช่น เอกสารและโปสเตอร์ความรู้ด้านดินและปุ๋ย เอกสารเผยแพร่ แผ่นพับ แผ่นหมุนการผสมปุ๋ยเคมีใช้เอง

2. สมาชิก ศดปช. โดยแนวทางการคัดเลือกสมาชิกจะต้องเป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีความเข้มแข็งหรือการรวมกลุ่มของเกษตรกร อย่างน้อย 20 ราย ที่มีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการและพร้อมจัดตั้งเป็นศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนและเป็นเกษตรกรที่มีต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมีสูง มีเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มเพื่อสามารถจัดหาแม่ปุ๋ยให้สมาชิกได้ใช้ตามคำแนะนำรวมทั้งสามารถจัดหาแหล่งสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมจากหน่วยงานอื่น ๆ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินกิจกรรมและเพื่อขยายผลไปสู่เกษตรกรในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิก

3. คณะกรรมการบริหารศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน โดยเกษตรกรสมาชิกร่วมกันคัดเลือกคณะกรรมการบริหารเพื่อขับเคลื่อนและบริหารจัดการ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และบทบาทภารกิจที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ กรรมการ และสมาชิก เป็นต้น โดยมีการแต่งตั้งเป็นลายลักษณ์อักษร กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน รวมทั้งกำหนดคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ขึ้นมา เช่น คณะกรรมการฝ่ายบริการด้านดินและปุ๋ย ให้บริการตรวจวิเคราะห์ดิน คณะกรรมการรวบรวมความต้องการและจัดหาแม่ปุ๋ยส่งมอบให้สมาชิก คณะกรรมการฝ่ายบริหารเงินทุนหมุนเวียน เป็นต้น

4. ทีมปฏิบัติการประจำศูนย์ โดยแบ่งหน้าที่แต่ละด้าน เช่น ด้านบริการตรวจวิเคราะห์ดินและให้คำแนะนำการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยเบื้องต้น ด้านประชาสัมพันธ์ หลักสูตรการฝึกอบรมและกิจกรรมของศูนย์ ด้านประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งแหล่งทุนและวิชาการ ด้านการบันทึกรวบรวมข้อมูล ผลการวิเคราะห์ดินและการให้คำแนะนำการใช้ปุ๋ยลดต้นทุน และด้านการจัดทำแปลงเรียนรู้โดยคัดเลือกวิทยากรเกษตรกรในเทคโนโลยีแต่ละเรื่อง เป็นต้น

5. แปลงเรียนรู้ด้านการจัดการดินและการใช้ปุ๋ย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ขยายผลเทคโนโลยีด้านดินและปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิตให้กับเกษตรกรสมาชิก ชุมชน ศพก. และแปลงใหญ่

6. เงินทุนหมุนเวียน ที่ได้จากการสนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมและเงินที่ได้จากการให้บริการต่าง ๆ เช่น การตรวจวิเคราะห์ดิน การจำหน่ายแม่ปุ๋ย การบริการให้ใช้พื้นที่ผสมปุ๋ยหรือค่าไฟฟ้าที่ใช้ในการผสมแม่ปุ๋ยตามคำแนะนำ รวมทั้งเงินจากการลงหุ้นของสมาชิก ซึ่งเงินทุนเหล่านี้จะมีการบริหารจัดการให้หมุนเวียนอยู่ในศูนย์ เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรม ศดปช. ให้เกิดความยั่งยืน

ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีแนวทางการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1. การจัดประชุมสมาชิกอย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง เพื่อให้สมาชิกได้มีโอกาสพบปะกันเพื่อมอบหมายการดำเนินงานในศูนย์ ทบทวนแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้านดินปุ๋ย วางแผนการดำเนินงานและการพัฒนางานด้านดินปุ๋ย กำหนดหลักสูตรแผนการเรียนรู้ด้านดินปุ๋ย โดยการประชุมแต่ละครั้งควรกำหนดเป็นวาระการประชุมและควรมีการจดบันทึกการประชุม

2. การจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยสำนักงานเกษตรอำเภอร่วมกับสำนักงานเกษตรจังหวัดจัดประชุมสมาชิกเพื่อร่วมกันหาหัวข้อหรือประเด็นที่สมาชิกมีความสนใจแล้วจึงกำหนดหลักสูตรหรือเนื้อหาจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับสมาชิก ศดปช. โดยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ เช่น การตรวจวิเคราะห์ดิน ควรดำเนินการก่อนการปลูกพืชหรือก่อนการใส่ปุ๋ย

3. การบริการตรวจวิเคราะห์ดิน แปลผล และให้คำแนะนำการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินให้แก่สมาชิกและชุมชน

4. การจัดทำแปลงเรียนรู้ หรือจุดสาธิต เพื่อเป็นจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีขยายผลการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต ทั้งการจัดการดิน การใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ วัสดุอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพตามความเหมาะสมกับชนิดพืชและสภาพพื้นที่ จัดทำแปลงเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีการจัดการดินและปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิตเปรียบเทียบกับแปลงที่เกษตรกรปฏิบัติตามวิธีของเกษตรกร เพื่อให้เห็นความแตกต่างของต้นทุนการผลิต และผลผลิต รวมทั้งความแตกต่างในแง่อื่น ๆ เช่น ความแข็งแรง ความทนทานต่อโรคแมลงของต้นพืช โดยทั้ง 2 แปลง ต้องมีการปฏิบัติแบบเดียวกันยกเว้น เฉพาะเรื่องการจัดการดินและปุ๋ยที่แตกต่างกัน และกำหนดขนาดของแปลงเรียนรู้ โดย ข้าว พืชไร่ และไม้ผล แปลงเรียนรู้ต้องมีขนาดไม่น้อยกว่า 1 ไร่ ส่วนพืชผักมีขนาดไม่น้อยกว่า 1 งาน มีป้ายแสดงข้อมูลการจัดทำแปลงเรียนรู้อย่างละเอียด เพื่อให้เกษตรกรสมาชิกและเกษตรกรอื่นในชุมชน ศพก. และแปลงใหญ่ได้ศึกษาเรียนรู้และติดตามผลที่เกิดขึ้น

ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรให้คำแนะนำเกษตรกรในการร่วมบันทึกการดำเนินงานและผลการดำเนินงานในแบบบันทึกข้อมูลแปลงเรียนรู้กับแปลงเปรียบเทียบตามวิธีของเกษตรกรเพื่อใช้ประโยชน์ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีและประชาสัมพันธ์ขยายผลไปสู่เกษตรกรรายอื่น ๆ ให้เกิดการยอมรับและนำไปปฏิบัติ นอกจากนี้ควรมีจุดสาธิต หรือฐานเรียนรู้จำนวนอย่างน้อย 1 จุด เพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการดินและการใช้ปุ๋ย เช่น จุดสาธิตการทำปุ๋ยหมักหรือน้ำหมัก จุดสาธิตการตรวจวิเคราะห์ดิน จุดสาธิตการผสมปุ๋ยใช้เอง เป็นต้น

5. การรวบรวมความต้องการแม่ปุ๋ยของสมาชิกแต่ละราย และจัดหา ส่งมอบให้สมาชิกได้ใช้ตามคำแนะนำ และสามารถให้สมาชิกใช้สถานที่ เช่ายืมอุปกรณ์ในการผสมปุ๋ยเพื่อทุ่นแรงและอำนวยความสะดวกได้

6. การดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนให้เกิดความยั่งยืน โดยประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกและชุมชน รวมทั้งหน่วยงานในท้องถิ่นเห็นความสำคัญหรือประโยชน์ที่จะได้รับจากการดำเนินกิจกรรมศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และความสำคัญของการจัดการดินและปุ๋ยที่ถูกต้อง ทั้งโดยการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จหรือผลประโยชน์ของการดำเนินงาน การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ในชุมชน เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น การออกหน่วยบริการเคลื่อนที่ เพื่อให้เกิดการขยายผลการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิตไปสู่ชุมชน ศพก.และแปลงใหญ่เพิ่มมากขึ้น และหน่วยงานในท้องถิ่นให้การสนับสนุนงบประมาณหรือวัสดุอุปกรณ์เพื่อดำเนินกิจกรรมได้อย่างยั่งยืน

รวมทั้งการบริหารจัดการให้มีเงินทุนหมุนเวียน เพื่อมีงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม ศดปช. ได้อย่างต่อเนื่อง โดยบริหารจัดการงบประมาณที่ได้รับสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร และจากหน่วยงานราชการอื่นให้มีส่วนกลับคืนมาเป็นเงินทุนหมุนเวียนของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และควรเขียนโครงการขอสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมจากงบประมาณของจังหวัด รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อการพัฒนางานด้านดินและปุ๋ย และขยายผลการจัดการดินและใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต ตลอดจนส่งเสริม แนะนำ สนับสนุนให้มีการระดมทุนโดยการลงหุ้นของสมาชิกและมีการปันผล

นอกจากนั้นยังสามารถหารายได้เพิ่มเติมจากการคิดค่าบริการ เช่น การให้บริการตรวจวิเคราะห์ดิน การจำหน่ายแม่ปุ๋ย ปัจจัยการผลิตให้แก่สมาชิกในระบบเงินเชื่อ โดยให้สมาชิกนำปุ๋ยไปใช้ก่อนและเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วจึงนำเงินมาจ่ายคืนซึ่งอาจมีการคิดดอกเบี้ยเล็กน้อยเพื่อเป็นรายได้เข้าศูนย์ ซึ่งการดำเนินการนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้มีการจัดการดินและใช้ปุ๋ยที่ถูกต้องเพื่อลดต้นทุนการผลิตอีกทางหนึ่งด้วย

7. การติดตามประเมินผล โดยผลการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จะมีการบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสมาชิก เช่น ข้อมูลผลการวิเคราะห์ดิน คำแนะนำการใช้ปุ๋ย การนำเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิตไปปฏิบัติ ข้อมูลการใช้ปุ๋ย ต้นทุนค่าปุ๋ย ผลผลิต การดำเนินงานในแปลงเรียนรู้ และการบริการด้านต่าง ๆ รวมทั้งมีการจัดระดับศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน โดยใช้เกณฑ์การประเมินตามที่ส่วนกลางกำหนด เพื่อได้แนวทางในการพัฒนายกระดับ ศดปช.ให้สามารถเป็นหน่วยบริการด้านดินและปุ๋ยของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

จากการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ทำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดต้นทุนการผลิตสามารถลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมี เกิดการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อร่วมกันพัฒนาการผลิตและความเป็นอยู่ของชุมชน รวมทั้งทำให้ทรัพยากรดินได้รับการอนุรักษ์และบำรุงรักษาให้มีความอุดมสมบูรณ์สามารถผลิตพืชผลที่มีคุณภาพได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ การจัดการดินและปุ๋ยที่ถูกต้องยังช่วยทำให้ต้นพืชแข็งแรง ทำให้ลดการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกร ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นการลดต้นทุนการใช้สารเคมี ส่งผลให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ■

เรียบเรียง-ภาพ : กรมส่งเสริมการเกษตร

งานเกษตรยิ่งใหญ่แห่งปี “เกษตรสร้างชาติ ครั้งที่ 2”

Smart & Strong Together
รวมพลังส่งเสริมเกษตรไทย ก้าวไกลมั่นคง

จากเกษตรกรรมขั้นพื้นฐาน สู่การพัฒนา ปรับปรุง ระบบส่งเสริมการเกษตรมาอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยในระยะต่าง ๆ เพื่อก้าวสู่การเกษตรยุคใหม่ที่ทันสมัยและยั่งยืน กรมส่งเสริมการเกษตร มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาการเกษตร เพื่อให้สอดรับกับนโยบายของรัฐบาล สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรในอนาคต ดังนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมการเกษตร จึงได้จัดงาน “เกษตรสร้างชาติ ครั้งที่ 2” Smart & Strong Together รวมพลังส่งเสริมเกษตรไทย ก้าวไกลมั่นคง ขึ้นระหว่างวันที่ 27 - 30 สิงหาคม 2563 ณ อาคาร Exhibition Hall 9 - 10 ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี ตั้งแต่เวลา 10.00-20.00 น.

เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2563 เวลา 9.00 น. ณ อาคาร Exhibition Hall 9 - 12 ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เป็นประธานในพิธีเปิดงานเกษตรสร้างชาติ ครั้งที่ 2 และการสัมมนารวมพลคนสร้างชาติ รวมทั้งเป็นประธานกล่าวปาฐกถาพิเศษภายใต้หัวข้อ “เกษตรทางรอดของประเทศไทย” โดยมีนายเฉลิมชัย ศรีอ่อน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้การต้อนรับและกล่าวถึงวัตถุประสงค์การจัดงาน มีนางสาวมนัญญา ไทยเศรษฐ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง

เกษตรและสหกรณ์ พร้อมผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมพิธีเปิดและเยี่ยมชมนิทรรศการต่าง ๆ ภายในงาน

กิจกรรมภายในงานประกอบด้วย

1. นิทรรศการ “พอเพียง เพื่อยั่งยืน” : นำเสนอนิทรรศการผลการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตรที่ร่วมสืบสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านการเกษตรที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้ร่วมสนองพระราชดำริ

2. นิทรรศการ “Smart & Strong Together รวมพลังส่งเสริมเกษตรไทย ก้าวไกลมั่นคง” (Landmark) : จัดแสดงภาพรวมแนวทางการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตรในปี 2563 ภายใต้แนวคิด “เกษตรกรมีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และมีรายได้ที่มั่นคง”

3. นิทรรศการผลงานของกรมส่งเสริมการเกษตร :

นำเสนอผลสำเร็จการขับเคลื่อนงานส่งเสริมการเกษตร จำนวน 9 ผลงานการพัฒนา ได้แก่

■ **นิทรรศการ “ขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริสู่การพัฒนา”** ประกอบด้วย นิทรรศการกระบวนงานขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และนิทรรศการแสดงผลสำเร็จ

ของการขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอย่างเป็นระบบจาก 6 แห่งทั่วประเทศ

■ **นิทรรศการ “กลไกขับเคลื่อนงานในพื้นที่”** นำเสนอกระบวนการส่งเสริมผ่านการรวมกลุ่มเกษตรกร สร้างการมีส่วนร่วม ผ่านการขับเคลื่อนงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) จำลองแปลงเรียนรู้หน่อไม้ฝรั่ง พร้อมทั้งจำลองแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร จัดแสดงสินค้าและผลิตภัณฑ์เด่นของอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น

■ **นิทรรศการ “ตลาดนำการผลิต” จัดแสดง “ผลสำเร็จ...เกษตรแปลงใหญ่ : Premium to Fly”** เป็นเกษตรแปลงใหญ่ที่รวมกลุ่มการผลิต ยกระดับสินค้า โดยจัดแสดงนิทรรศการ และแสดงสินค้า แปลงใหญ่ จำนวน 70 แปลงใหญ่ 10 กลุ่มสินค้า และ “ตลาดเกษตรกร : Online for you” สินค้าจากตลาดเกษตรกรถาวร จำนวน 7 แห่ง และสินค้าตลาดเกษตรกร จำนวน 40 บูธ และ ตลาดออนไลน์ (Online Marketing) นำเสนอผ่านเว็บไซต์ ตลาดเกษตรกรออนไลน์.com

■ **นิทรรศการ “Inno Product by Smart & Strong Community Enterprise”** แสดงการเชื่อมโยงและทดสอบตลาดผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนต้นแบบที่ผ่านการพัฒนาภายใต้โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และมาตรฐานการผลิตสินค้า OTOP เกษตรแปรรูป ในรูปแบบ “Inno Product by Smart & Strong Community Enterprise” และจัดแสดงสินค้าของวิสาหกิจชุมชนที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน จำนวน 150 บูธ

■ **นิทรรศการ “พัฒนาเกษตรกรสู่ความเป็นต้นแบบ”** นำเสนอกระบวนการสร้างและพัฒนาเกษตรกร รุ่นใหม่ และจัดแสดงผลผลิตและสินค้าเกษตรของ “เกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) และเกษตรกร มืออาชีพ (Smart Farmer)” ที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพการเกษตร จำนวน 36 บูธ

■ **นิทรรศการ “DIGI DOAE”** จัดแสดงข้อมูลการพัฒนาการบริการความรู้ด้านการเกษตรสมัยใหม่ โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและแอปพลิเคชันในการเข้าถึงข้อมูลและบริการ

■ **นิทรรศการ “กล้วยไม้ไทยสู่การส่งออก”** แสดงนิทรรศการกล้วยไม้สร้างชื่อและเส้นทางความสำเร็จ และมีกิจกรรมการสาธิต เช่น การทำพวงมาลัยแบบโมเดิร์น การทำมาลัยชำร่วย ผ้าเช็ดหน้าจากกล้วยไม้ เป็นต้น

■ **นิทรรศการ “พัสตราภรณ์ตระการตา”** แสดงผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย 4 ภาค ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของผ้าและเครื่องแต่งกาย 4 ภาค จำนวน 25 บูธ เช่น ผ้าทอนาหมื่น จังหวัดตรัง ผ้าไหมยกดอก จังหวัดลำพูน เป็นต้น

■ **นิทรรศการ “นวัตกรรมและบริการทางการเกษตร”** แสดงนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่สามารถสร้างโอกาสต่อยอดทางธุรกิจ เช่น หุ่นยนต์อารักขาพืชนวัตกรรมใหม่ลดใช้สารเคมี เทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อขยายพันธุ์พืชสับปะรด MD2 สะอาดด้วยระบบไบโอรีแอคเตอร์แบบจมชั่วคราว เป็นต้น

4. กิจกรรมการฝึกอาชีพด้านการเกษตร

จัดกิจกรรมฝึกอาชีพฟรี หนึ่งวันทำได้จริง จำนวน 28 หลักสูตร โดยมีวิทยากรจากศูนย์ปฏิบัติการและกองส่งเสริมโครงการพระราชดำริ การจัดการพื้นที่และวิศวกรรมเกษตร มีผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอาชีพด้านการเกษตร ทั้ง 4 วัน รวม 911 คน

5. กิจกรรมเจรจาธุรกิจเกษตร

เปิดพื้นที่สร้างโอกาสทางธุรกิจเกษตร จับคู่ Business Matching นำเสนอข้อมูลสินค้าการเกษตรคุณภาพจากเกษตรกรโดยตรงให้กับผู้ประกอบการ

6. การจำหน่ายอาหารประจำถิ่น 4 ภาค

คัดสรรสินค้าจากการส่งเสริมเคหกิจเกษตรทั่วประเทศ จำหน่ายอาหารประจำถิ่นในแต่ละภาค จำนวน 140 บูธ

- ภาคกลาง จำนวน 67 บูธ
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 18 บูธ
- ภาคเหนือ จำนวน 24 บูธ
- ภาคใต้ จำนวน 20 บูธ
- อาหารมุสลิม จำนวน 11 บูธ

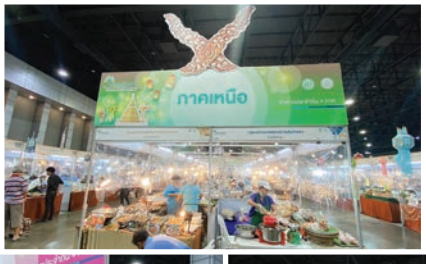

7. กิจกรรมภาคบันเทิง

จัดกิจกรรมภาคบันเทิงบนเวทีหลากหลาย เช่น การแสดงมินิคอนเสิร์ตจากศิลปินชื่อดัง เบน ชลาทิศ, อาร์ อาณัตพล, ตรี ชัยณรงค์ และหญิง ฐิติกานต์ ชมสาธิตวิธีการทำอาหารจากเชฟชั้นนำ การเสวนาเกษตรสร้างสุข เกษตรสังคมเมือง โชว์การเดินแบบผ้าไทยและการประมูลผ้าไทย เป็นต้น ทั้งนี้ รายได้จากการประมูลผ้าไทยภายในงานยังได้ร่วมสมทบทุนสภากาชาดไทย เป็นเงิน 73,800 บาท

นอกจากนี้ ในวันที่ 30 สิงหาคม 2563 ผู้บริหารกรมส่งเสริมการเกษตรพร้อมทีมงานยังได้มอบของที่ระลึกแก่ผู้ประกอบการและร้านค้าที่เข้าร่วมจัดนิทรรศการ เพื่อแสดงความขอบคุณอีกด้วย

สรุปยอดมีผู้เข้าชมงานและเข้าร่วมงานทั้ง 4 วัน รวมทั้งสิ้น 21,819 คน ยอดรวมรายได้จากการจัดแสดงและจำหน่ายสินค้าทั้ง 4 วัน รวมทั้งสิ้น 235,251,831 บาท แบ่งเป็นรายได้จากการจัดแสดงและจำหน่ายสินค้า จำนวน 13,252,831 บาท และรายได้จากการเจราธุรกิจ จำนวน 221,999,000 บาท

ในการจัดงานครั้งนี้ เพื่อให้มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจมหภาค รวมทั้งการสร้างโอกาสให้กับพี่น้องเกษตรกร โดยการส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนายกระดับสินค้าเกษตร และแสดงศักยภาพในการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อเข้าสู่การแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากตลาดท้องถิ่น ตลาดภูมิภาค สู่ตลาดต่างประเทศ และตลาดออนไลน์ ให้คนเมืองได้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม และเปิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ทั้งเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคได้โดยตรงอีกด้วย ■

เรียบเรียง : นาฏสรวง อินทร์แก้ว สำนักงานเลขานุการกรม
ภาพ : กลุ่มโสตทัศนูปกรณ์ สำนักงานเลขานุการกรม

กรมส่งเสริมการเกษตร

ปูทิศทางกาแฟไทย เล็งหนุน GI สร้างอัตลักษณ์ตลาดท้องถิ่น

"การพัฒนากาแฟไทยให้เติบโตไปในทิศทางที่ดี สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรและประเทศ จึงต้องพัฒนาทุกกระบวนการตั้งแต่พื้นที่ปลูกจนไปถึงตลาดและช่องทางการจำหน่าย"

กรมส่งเสริมการเกษตร มีศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรที่สูง) ในสังกัดรวม 8 ศูนย์ ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก ลำพูน พะเยา เลย และจังหวัดกาญจนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์ส่งเสริมและการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกรชาวไทยภูเขา เกษตรกรในพื้นที่สูง และเกษตรกรทั่วไปในเขตพื้นที่รับผิดชอบภายใต้สำนักงานเกษตรจังหวัดนั้น ๆ

ล่าสุด นายอาชว์ชัยชาญ เลี้ยงประยูร รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร ลงพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อติดตามการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรในทุกอำเภอ โดยเฉพาะศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดแม่ฮ่องสอน (เกษตรที่สูง) พบว่า กาแฟแม่ฮ่องสอนมีความหอม รสชาติดี และปัจจุบันผู้บริโภคให้ความนิยมกาแฟอราบิก้าและโรบัสต้าเป็นอย่างมาก

"จากประสบการณ์การดื่มกาแฟในแต่ละพื้นที่ของประเทศไทยล้วนให้กลิ่นและรสชาติที่ดีและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในแต่ละท้องถิ่น ในขณะที่เมื่อสอบถามผู้ประกอบการในตลาดกาแฟพบว่าผลผลิตเมล็ดกาแฟไม่เพียงพอ ต่อความต้องการของตลาดผู้บริโภค ผมเองมีแนวคิดว่า การแบ่งชั้นตลาด ตั้งแต่ความต้องการกาแฟในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ถือเป็นการสร้างแบรนด์ประจำท้องถิ่นหรือชุมชนเกษตรนั้น ๆ ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนมาตรฐานเกษตร GI จะเป็นการสร้างการรับรู้ถึงอัตลักษณ์ของกาแฟในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันได้ เป็นการเปิดโอกาสให้ คอกาแฟได้มาลิ้มลองและสัมผัสกลิ่นรสของกาแฟที่ปลูกในแต่ละพื้นที่ สร้างรายได้ให้ชุมชน" รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร กล่าว

นอกจากนี้ เสียงสะท้อนแนวคิดจากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ "กาแฟพืชเศรษฐกิจความหวังที่ยั่งยืน เกษตรกรบนพื้นที่สูง" ณ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดแม่ฮ่องสอน (เกษตรที่สูง) เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตและการตลาดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่งมีเกษตรกร ผู้ประกอบการธุรกิจกาแฟ ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟแม่ฮ่องสอน Young Smart Farmer เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่โครงการหลวงในฐานะหน่วยงานภาคีเครือข่าย และประชาชนเข้าร่วมงานรวมกว่า 200 คน ได้สะท้อนมุมมองต่อทิศทางการผลิตกาแฟในประเทศไทยว่า ปัจจุบันเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในประเทศยังมีกระบวนการผลิตที่ไม่ตรงตามความต้องการของตลาดเท่าที่ควร ทำให้ผลผลิตที่จำหน่ายได้มีปริมาณน้อย รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีการเกษตร

การจัดเก็บและขนส่งผลผลิตยังต้องการความพิถีพิถัน เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อกลิ่นรสของกาแฟด้วย ดังนั้น การพัฒนากาแฟไทยให้เติบโตไปในทิศทางที่ดี สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรและประเทศ จึงต้องพัฒนาทุกกระบวนการตั้งแต่พื้นที่ปลูกจนไปถึงตลาดและช่องทางการจำหน่าย

ประการแรก แจ้งข้อมูลการเพาะปลูกที่เป็นปัจจุบัน วิธีการคือ ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะถูกภาครัฐนำไปวางแผนในการจัดการผลผลิตที่จะออกสู่ตลาดให้สามารถจำหน่ายได้ หรือมีผู้รับซื้อ เป็นส่วนสำคัญแรกเสมือนการวางแผนก่อนนำสินค้าออกมาขายตามตลาดแต่ละแห่ง กล่าวคือ ภาครัฐรับบทเป็นพ่อค้าที่จะสั่งของมาขาย เกษตรกรคือคนที่ส่งของให้พ่อค้านำไปขาย พ่อค้าเป็นผู้ที่รู้ว่าจะนำของไปขาย ที่ใดบ้าง และต้องสั่งของมาจำนวนเท่าไหร่ ตลาดไหนขายดี ตลาดไหนขายได้มากหรือน้อย ดังนั้น เมื่อโรงงานมาแจ้งว่าผลิตสินค้าแล้วกี่ชิ้น พ่อค้าจะวางแผนกระจายสินค้าไปตามตลาดต่าง ๆ เมื่อเห็นว่าสถานการณ์ไม่ดี ขายได้น้อย พ่อค้าจะแจ้งโรงงานให้หยุดผลิตสินค้า ซึ่งก็เหมือนกับการที่รัฐมีนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นเพื่อแก้ปัญหาสินค้าล้นตลาดอันจะทำให้ราคาตกต่ำและขาดทุน จะเห็นได้ว่าหากเกษตรกรไม่ขึ้นทะเบียน การเพาะปลูกซึ่งเป็นการแจ้งข้อมูลสินค้าที่จะผลิตออกไปขาย ก็จะทำให้พ่อค้าไม่ทราบว่ามีสินค้าที่โรงงานตั้งระบบ สั่งผลิตไว้จำนวนเท่าไหร่ ไม่สามารถสั่งหยุดการผลิตเท่ากับจำนวนที่ตลาดต้องการได้ ทำให้สินค้าที่ผลิตเกินขายไม่ได้นั่นเอง

ประการที่สอง การลงทุน เกษตรกรหลายรายอาจประสบกับปัจจัยเรื่องเงินทุน ตลอดจนเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่ต้องใช้เงินลงทุนสูง ทำให้ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตรงตามความต้องการของตลาดเท่าที่ควร ซึ่งภาครัฐก็มีนโยบายเกี่ยวกับด้านการเงินในการช่วยสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ทางเลือกหนึ่งในการไม่สร้างหนี้ที่เกินกำลังตนเองลำพังจะแบกรับไหว คือความสามัคคี เช่น การรวมตัวกันเป็นกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ หรือขอจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตามการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น ในส่วนนี้มีหัวใจสำคัญคือการบริหารจัดการที่ดี สำรวจความสามารถและความถนัดของสมาชิกกลุ่ม และให้สมาชิก ทำหน้าที่ในแต่ละส่วนของกลุ่ม เช่น คนที่คุยเก่งเป็นที่รักของชุมชน ให้เป็นตัวแทนในการเจรจากับลูกค้า ส่วนคนที่มีความละเอียดรอบคอบและซื่อสัตย์ให้จัดการบัญชีซื้อขาย เป็นต้น ก็จะช่วยลดภาระของแต่ละรายบุคคลลงไป ทำให้แต่ละคนได้ทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มกำลัง

ประการที่สาม คุณภาพต้นพันธุ์และพื้นที่ปลูก จะต้องส่งเสริมให้เกษตรกรสร้างแปลงเกษตรให้ดี ใช้ต้นพันธุ์ดีในการเพาะปลูก เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ซึ่งพื้นที่สูงมีผลทำให้กาแฟมีรสชาติดี เป็นอีกกระบวนการสำคัญ หากการผลิตไม่ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาดก็ไม่สามารถขายสินค้าได้ เปรียบเสมือนสินค้ามีตำหนิ หรือผลิตผิดสเปค หรือใช้งานไม่ได้ ทำให้ราคาตกหรืออาจถึงขั้นลูกค้าไม่รับซื้อ ดังนั้น การใส่ใจในทุกขั้นตอนการผลิตจึงเป็นสิ่งสำคัญ เริ่มตั้งแต่เลือกวัตถุดิบที่ดีคือต้นพันธุ์ดีแข็งแรง ทนทานต่อโรคและแมลง เหมาะกับสภาพพื้นที่และอากาศ ออกแบบแปลงและระยะห่างระหว่างต้นเหมาะสมต่อการให้ผลผลิตคุณภาพสูง เช่น ปลูกต้นกาแฟห่างกัน 2 เมตร จะทำให้ได้ผลผลิตกาแฟเมล็ดใหญ่กว่าการปลูกในระห่างของแต่ละต้นชิดกัน จากนั้นก็บำรุงดูแลรักษา ต้นกาแฟตัดแต่งกิ่งถ้าปล่อยให้กิ่งสูงชะลูด ผลผลิตจะกระจุกไม่ได้ประสิทธิภาพ รวมทั้งทำความสะอาดแปลง เปรียบเสมือนคอยจับตาดู ไม่ให้เครื่องจักรทำงานผิดพลาด ซึ่งอาจส่งผลเสียหายต่อสินค้าที่ผลิตออกมา

ประการที่สี่ การเก็บเกี่ยวผลผลิต ส่วนนี้สำคัญไม่แพ้กัน เพราะเมื่อได้สินค้าออกมาแล้วการปรุงรสให้เป็น ที่ชื่นชอบของลูกค้าก็ส่งผลให้สินค้าขายดิบขายดีไม่เหลือค้างสต๊อก กล่าวคือการเก็บเกี่ยว การจัดเก็บ และการขนส่งเมล็ดกาแฟ หากตากแดดโดยไม่มีการพลิกกลับเมล็ดกาแฟ ก็อาจทำให้สินค้ามีความชื้นไม่เป็นที่ต้องการของผู้ซื้อ ในส่วนนี้สามารถใช้เครื่องมือและเทคโนโลยี เช่น เครื่องวัดความชื้น เข้ามาช่วยได้ นอกจากนี้ การนำผลผลิตเมล็ดกาแฟไปเก็บไว้ใกล้สถานที่มีกลิ่น เช่น เล้าหมู ก็จะส่งผลต่อกลิ่นหอมของกาแฟได้ เปรียบเหมือนลูกค้าชอบกลิ่นกาแฟแต่โรงงานกลับใส่ผงปรุงรสหมูสับลงไป ทำให้สินค้าที่ผลิตออกมาแล้วแทนที่จะขายดี กลับขายได้ราคาถูกเพราะคนไม่นิยม

ประการสุดท้าย การตลาดและเครือข่าย ส่วนนี้เป็นความไว้ใจจากลูกค้า การรวมกลุ่มถือเป็นวิธีการสร้างความไว้วางใจได้เป็นอย่างดี เช่น การรวมตัวกันเป็นกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ หรือขอจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตามการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น การมีระบบจัดส่งสินค้าที่ดี จัดส่งชนิดสินค้าได้ตรงตามความต้องการ ตรงตามจำนวน และตรงตามเวลา จะทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจและเชื่อถือในการสั่งสินค้ากับกลุ่มนั้น ๆ อีกทั้งการรวมกลุ่มยังเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ลูกค้ารายใหญ่ มีกำลังซื้อสินค้าสูง และสั่งสินค้าอย่างต่อเนื่องด้วย

จากการลงพื้นที่ของรองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อตามรอยกาแฟตลอดกระบวนการ ตั้งแต่พูดคุย กับเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ ตลอดจนผู้ประกอบการและตลาดรับซื้อกาแฟ ทำให้ทราบว่าสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นไม่ว่าจะเป็นการแจ้งข้อมูลการเพาะปลูกที่เป็นปัจจุบัน การลงทุนคุณภาพต้นพันธุ์และพื้นที่ปลูก การเก็บเกี่ยวผลผลิต รวมถึงการตลาดและเครือข่าย กำลังขับเคลื่อนไปข้างหน้า เพื่อก้าวให้ทันกับกระแสความนิยมของผู้บริโภคหรือคอกาแฟ ยุคใหม่ ดังนั้น เกษตรกรและหน่วยงานภาคการเกษตรทุกส่วนเปรียบเสมือนฟันเฟืองที่ต้องร่วมกันเป็นผู้กำหนดทิศทางกาแฟของประเทศ ■

เรียบเรียง-ภาพ : กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
ข้อมูล : http://thaifarmer.lib.ku.ac.th/news

"ดีปาษณะ"

เครื่องดื่มกล้วยผงสำเร็จรูปเพื่อสุขภาพ วิสาหกิจชุมชนบ้านสบายใจ

" ดีปาษณะ เครื่องดื่มกล้วยผงสำเร็จรูปเพื่อสุขภาพ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสบายใจ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ได้นำกล้วยน้ำว้าเขียว ซึ่งเป็นผลไม้ในท้องถิ่นมาพัฒนาและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์กล้วยผงสำหรับชงดื่ม ที่มีคุณค่าทางอาหารสูง ช่วยดูแลเรื่องระบบย่อยอาหาร บรรเทาการเกิดโรคกระเพาะ และลดกรดไหลย้อน ตอบโจทย์คนรักสุขภาพในประเทศไทยที่กำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ในอนาคต"

คุณศุภลักษณ์ บัวโรย หรือ คุณเพชร ประธานวิสาหกิจชุมชนบ้านสบายใจ เล่าถึงที่มาให้ฟังว่า หลังจากเรียนจบ ทำงานเป็นโปรแกรมเมอร์มาระยะหนึ่ง รู้สึกว่าตนเองทำงานหนัก แต่ได้ผลตอบแทนไม่คุ้มค่าเหนื่อย จึงตัดสินใจหันมาลงทุนทำธุรกิจของตัวเองที่บ้านเกิดในจังหวัดสมุทรสงคราม เริ่มจากรับผลไม้และผลิตภัณฑ์แปรรูปในท้องถิ่นมาขายที่ตลาดน้ำอัมพวา ซึ่งกล้วยอบเป็นหนึ่งในสินค้าขายดี แต่เนื่องจากสินค้าที่รับมาจำหน่ายมีคุณภาพไม่คงที่ ครอบครัวคุณเพชรมีที่ดินปลูกกล้วยอยู่แล้ว จำนวน 4 ไร่ จึงตัดสินใจลงทุนผลิตกล้วยอบพลังงานแสงอาทิตย์ หลังจากนั้นได้ชักชวนชาวบ้านและเกษตรกรในท้องถิ่น จำนวน 20 ราย มารวมกลุ่มกัน ในชื่อ "วิสาหกิจชุมชนบ้านสบายใจ" และจดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร ในปี 2557 เพื่อดำเนินธุรกิจแปรรูปกล้วย แต่เนื่องจากกล้วยอบหรือกล้วยตาก ซึ่งเป็นสินค้าหลักของกลุ่มนั้นมีคู่แข่งในตลาดจำนวนมาก และกล้วยตากเป็นสินค้าที่มีอายุการเก็บรักษาสั้น ทางกลุ่มจึงได้หาแนวทางในการแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์กล้วยน้ำว้าในรูปแบบใหม่ โดยเน้นผลิตสินค้าที่ดีและปลอดภัยแก่ผู้บริโภค

วิสาหกิจชุมชนบ้านสบายใจได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ หลายหน่วยงาน เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร ได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพและยกระดับมาตรฐานการผลิตสินค้า OTOP เกษตรแปรรูปสู่สากล ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นเครื่องดื่มกล้วยผงสำเร็จรูป สถาบันการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และยังได้ทุนวิจัยโครงการนวัตกรรมด้านสังคม จากสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (NIA) มาพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ เครื่องดื่มกล้วยน้ำว้าเขียวชนิดผงชงละลาย ที่มีอินนูลินและโอลิโกฟลุกโตส ภายใต้ชื่อโครงการ “ดีปาษณะ” ซึ่งวัตถุดิบหลักที่ใช้ คือกล้วยน้ำว้าซึ่งมีปริมาณมากในพื้นที่ โดยคัดเลือกกล้วยที่มีความสุกที่เหมาะสมในการนำมาผลิตเป็นกล้วยผง ศึกษาการเตรียมชิ้นกล้วยก่อนการอบ ศึกษาอุณหภูมิและเวลาในการอบ ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้ยังคงกลิ่น รสของกล้วย ละลายน้ำง่าย มีการทดสอบวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการวิจัยแล้วว่ากล้วยผงของวิสาหกิจชุมชนบ้านสบายใจไม่มีคอเลสเตอรอล โซเดียมต่ำ ไขมันน้อยกว่าค่ามาตรฐาน มีน้ำตาลเพียง 5 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรเท่านั้น ทั้งยังมีคุณสมบัติเป็นพรีไบโอติก (Prebiotic) ช่วยในการทำงานของระบบย่อยอาหาร ลดกรดไหลย้อน ป้องกันการเกิดโรคกระเพาะ

“ดีปาษณะ” เป็นเครื่องดื่มผงกล้วยสำเร็จรูปเพื่อสุขภาพ สำหรับชงดื่ม สามารถเก็บไว้ได้นานถึง 473 วัน หรือประมาณ 1 ปี 3 เดือน กำลังเป็นที่สนใจของกลุ่มผู้บริโภคที่รักสุขภาพอย่างแพร่หลาย เพราะรับประทานได้สะดวก ราคาไม่แพง สินค้าภายใต้แบรนด์ “ดีปาษณะ” มีหลากหลายรสชาติให้เลือก เช่น รสดั้งเดิม (นมถั่วเหลือง) รสนม รสโกโก้ และรสน้ำผึ้งผสมมะนาว ในส่วนของแผนการตลาดนั้นได้วางแผนกลุ่มผู้บริโภคเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเด็ก กลุ่มคนวัยทำงาน และกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งในกลุ่มผู้สูงอายุนั้นจะพบว่า มักจะมีปัญหาในเรื่องของกรดไหลย้อนมากกว่ากลุ่มอื่น ดังนั้นจึงได้เริ่มจับตลาดในกลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มแรก ซึ่งก็นับว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง และกำลังพัฒนาสูตรใหม่ ๆ เพิ่มเติมให้กับผู้สูงอายุอีกด้วย

สำหรับการจำหน่ายสินค้า ทางกลุ่มได้เปิดร้านค้าบ้านสบายใจ ที่ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และมีการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น Shopee Lazada สินค้าหลัก ได้แก่ กล้วยอบพลังงานแสงอาทิตย์ กล้วยกวน กล้วยเล็บมือนางอบแห้ง เครื่องดื่มกล้วยผงสำเร็จรูป กล้วยหอมทอด ฯลฯ สินค้าของกลุ่มฯ ควบคุมคุณภาพมาตรฐาน ได้รับมาตรฐาน อย. และ มาตรฐานการผลิต GMP โดยส่งสินค้าตรวจวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ทุกปี และยังได้รับรางวัลมาตรฐาน มผช. จากสำนักงานอุตสาหกรรม ประจำปี 2561 และล่าสุดได้รับรางวัล อย.ควอลิตี้ อะวอร์ด ปี 2562 ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน จากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) อีกด้วย

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ที่กำลังพัฒนา คือ “ซุปหัวปลี” ซึ่งเป็นโครงการวิจัยและพัฒนา FOOD INNOPOLIS สินค้าเกษตรปลอดภัย และพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP และเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดภูมิภาคตะวันตก โดยสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม รับเป็นที่ปรึกษาในโครงการวิจัยดังกล่าว

คุณเพชร ประธานวิสาหกิจชุมชนบ้านสบายใจ กล่าวว่า ที่ผ่านมาทางกลุ่ม แปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากและกล้วยผงเป็นหลัก ยังมีส่วนที่เหลือใช้คือ หัวปลี ที่ยังไม่ได้นำมาพัฒนาต่อยอด ซึ่งหัวปลีเป็นวัตถุดิบที่น่าสนใจ เพราะมีโปรตีนสูงมาก มีเส้นใยอาหารสูง ให้รสสัมผัสเหมือนการบริโภคเนื้อสัตว์ และมีปริมาณแคลอรีต่ำมาก จึงต้องการพัฒนาซุปหัวปลีที่มีรสชาติคล้ายซุปเห็ด ที่ทุกคนคุ้นเคย และมีคุณค่าทางโภชนาการสูง พัฒนาสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ “หัวปลี” วัตถุดิบเหลือทิ้งในปัจจุบันได้ถึง 100% ส่วนผลิตภัณฑ์ตัวล่าสุดที่นำ “หัวปลี” มาแปรรูป ได้แก่ หัวปลีอบกรอบ เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ทางกลุ่มได้ทดลองผลิต โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการอย่างต่อเนื่อง ■

สนใจผลิตภัณฑ์สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ คุณศุภลักษณ์ บัวโรย (คุณเพชร) ประธานวิสาหกิจชุมชนบ้านสบายใจ ณ บ้านเลขที่ 84/58 หมู่ที่ 1 ถนนบายพาส อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม หมายเลขโทรศัพท์ 08 4354 5615 หรือ E-Mail : petch720@hotmail.com

ชายคา DOAE

เรียบเรียง : สุรนันท์ หลำริว สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
ข้อมูล-ภาพ : กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กลุ่มโสตทัศนูปกรณ์ สำนักงานเลขานุการกรม

เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2563 **นายเฉลิมชัย ศรีอ่อน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์** ลงนามปฏิญญาร่วมแสดงเจตจำนง (Joint Declaration of Intent: JDI) ระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประเทศไทย กับกระทรวงอาหารและเกษตร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยมีนายเข้มแข็ง ยุติธรรมดำรง อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร และผู้บริหารกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมเป็นสักขีพยาน การลงนามดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาภาคการเกษตรไทย โดยเฉพาะด้านความยั่งยืนและบริหารจัดการตลาด โดยดำเนินการความร่วมมือนำร่อง 3 ปี ในพื้นที่การเกษตรแบบแปลงใหญ่ ซึ่งเกษตรกรสามารถประยุกต์ใช้วิธีการบริหารจัดการที่ทันสมัย ยั่งยืน รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐสามารถทดสอบวิธีการส่งเสริมและแนวทางปฏิบัติด้านการเกษตรที่ยั่งยืน สามารถนำองค์ความรู้มาเป็นต้นแบบการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่

เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2563 **นายเข้มแข็ง ยุติธรรมดำรง อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร** เป็นประธานพิธีเปิดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การถ่ายทอดเทคโนโลยีการป้องกันผลผลิตด้อยคุณภาพแก่เกษตรกร ณ โรงแรมตันหยง จังหวัดนราธิวาส พร้อมทั้งให้แนวทางการยกระดับการผลิตทุเรียนให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในประเทศและนอกประเทศ และมอบเครื่องกับดักแมลงพลังงานแสงอาทิตย์ให้แก่เกษตรกร รวมทั้งเยี่ยมชมกิจกรรมเรื่องการผลิตทุเรียนคุณภาพและการถ่ายทอดความรู้การป้องกันกำจัดหนอนเจาะเมล็ดทุเรียนด้วยวิธีผสมผสาน ใน 6 ฐานการเรียนรู้ โดยมีเกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าในร่วมสัมมนาดังกล่าว

เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2563 **นางกุลฤดี พัฒนะอิ่ม รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร** เป็นประธานพิธีเปิดการอบรมระบบวิเคราะห์ข้อมูลทะเบียนกษตรกรสำหรับเกษตรกรรายบุคคล (Personalized Data) ณ โรงแรมไมด้า ดอนเมือง แอร์พอร์ต กรุงเทพฯ การอบรมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ศึกษาทำความเข้าใจการใช้งานระบบและนำสารสนเทศที่ได้จากการวิเคราะห์ที่ได้ไปประกอบการตัดสินใจและบริหารงานของกรมส่งเสริมการเกษตรต่อไป

เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2563 **นายชาตรี บุญนาค รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร** เป็นประธานพิธีเปิดการสัมมนาพัฒนาแนวทางการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ครั้งที่ 2/2563 ณ โรงแรมมารวย การ์เด้น กรุงเทพฯ พร้อมทั้งให้โอวาทแก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานวิสาหกิจชุมชน โดยได้เน้นย้ำการร่วมทำงานเชื่อมโยงกับทุกกลุ่ม เพื่อให้การทำงานขับเคลื่อนไปในทิศทางบวก และเน้นทำงานเชิงรุกให้มากขึ้น วางเป้าหมายในการขับเคลื่อนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในแต่ละพื้นที่ และดำเนินการพัฒนายกระดับตามที่วางเป้าหมายไว้ให้สำเร็จ

เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2563 **นายทวี มาสขาว รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร** เป็นประธานพิธีเปิดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการสู่ความสำเร็จของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนและศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ภายใต้โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ณ โรงแรมทีเค พาเลซ โฮเทล แอนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ การสัมมนาดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) และศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ของจังหวัดดีเด่น มาเป็นแนวทางในการพัฒนา ศจช. และ ศดปช. รวมทั้งเป็นเวทีแลกเปลี่ยนและระดมความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติในการขับเคลื่อนงาน ศจช.และ ศดปช.

เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2563 **นายอาชว์ชัยชาญ เลี้ยงประยูร รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร** บรรยายพิเศษ เรื่อง การส่งเสริมการเกษตรเชิงพื้นที่ และการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ในการสัมมนาเชิงปฏิบัติการส่งเสริมการเกษตรระดับจังหวัด (Provincial Workshop : PW) ครั้งที่ 4 และโครงการพัฒนาบุคลากร กิจกรรมสัมมนาการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมการเกษตร จัดโดยสำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก ณ อำเภอเมืองจังหวัดนครนายก และในโอกาสนี้ได้พบปะนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับจังหวัดและอำเภอ รวมทั้งสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่จังหวัดนครนายก

เรียบเรียง-ภาพ : กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร
เดินหน้าศึกษารูปแบบการส่งเสริมฯ เพื่อลดสารเคมีพืชผักและไม้ผล

ตอนที่ 4 (ตอนจบ)

"ผักปลอดภัย ทำอย่างไรให้ปลอดสารด้วยการวิจัยและการส่งเสริม"

"ภูผาม่าน" เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดขอนแก่นที่มีชื่อเสียงในการเป็นแหล่งปลูกผัก และกำลังพัฒนาเป็นแปลงใหญ่ในการผลิตหน่อไม้ฝรั่งและพืชผักแหล่งใหม่ เพื่อการบริโภคภายในประเทศ และส่งออก แต่เกษตรกรในพื้นที่ประสบปัญหาโรค/แมลงศัตรูผักระบาด เช่น หนอนกระทู้ด้วงหมัดผัก โรครากเน่าโคนเน่า โดยเกษตรกรใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูผัก แต่ยังใช้ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการและมีการใช้ในปริมาณมาก จากสถานการณ์ในพื้นที่ทำให้เกิดคำถามว่า "แล้วจะทำอย่างไรเพื่อให้มีการใช้สารเคมีอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และลดปริมาณการใช้สารเคมี" จึงเป็นโจทย์วิจัยที่ศึกษารูปแบบและแนวทางการลดการใช้สารเคมีในการผลิตผักอย่างปลอดภัย

ทีมวิจัย ซึ่งประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ส่วนกลาง เขต จังหวัด อำเภอ ศูนย์ฯ และนักวิจัยท้องถิ่น ได้ร่วมกันหาคำตอบด้วยการศึกษาวิจัยเพื่อหารูปแบบการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อลดการใช้สารเคมีของเกษตรกรโดยกระบวนการมีส่วนร่วมที่เหมาะกับการผลิตผัก อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีแนวทาง คือ

การเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมด้วยการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตผักที่นักวิจัยท้องถิ่นมีความสนใจ ด้วยวิธีการฝึกอบรมให้ความรู้การผลิตผักปลอดภัย การดูแลรักษาที่ถูกวิธี (ถูกสูตร ถูกเวลา ถูกอัตรา และถูกวิธี) รวมทั้งการให้นักวิจัยท้องถิ่นฝึกปฏิบัติ เพื่อผลิตไส้เดือนฝอยที่ถูกวิธี และฝึกสำรวจประสิทธิภาพการใช้สารชีวภัณฑ์ในแปลงทดสอบ พร้อมทั้งเสริมการเรียนรู้ด้วยการศึกษาดูงานตามประเด็น เช่น การผลิตผักปลอดภัย การบริหารจัดการกลุ่ม การตลาด และการปลูกผักในฤดูฝน โดยเป็นประเด็นที่นักวิจัยท้องถิ่นสนใจที่จะเรียนรู้เพื่อนำมาปรับใช้ จากการเสริมการเรียนรู้ต่าง ๆ ทำให้นักวิจัยท้องถิ่น เกิดความมั่นใจที่จะใช้สารชีวภัณฑ์ทั้ง ไตรโครเดอร์มา บิวเวอเรีย ไส้เดือนฝอย จากผลการทำแปลงทดสอบ และมีแนวคิดที่จะพัฒนาปรับปรุงดินให้อุดมสมบูรณ์ วางแผนการผลิตให้มีผลผลิต ที่หลากหลายและมีจำหน่ายทั้งปี

การจัดทำแปลงทดสอบเทคโนโลยี ทีมวิจัยได้ร่วมวางแผนเพื่อหาเทคโนโลยีที่เหมาะกับการผลิตคะน้า เพื่อลดการใช้สารเคมี โดยการศึกษาประสิทธิภาพการใช้สารชีวภัณฑ์ เพื่อเป็นการยืนยันผลและสร้างความมั่นใจที่จะใช้ไตรโครเดอร์มา บิวเวอเรีย ไส้เดือนฝอย ซึ่งนักวิจัยท้องถิ่นสามารถผลิตได้เอง ไม่ซับซ้อน โดยทีมวิจัย

> ต้องผลิตให้ปลอดภัยได้มาตรฐาน เป็นสัญลักษณ์การันตีผลผลิตให้แก่ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นว่า "ผักของภูผาม่านเป็นผักปลอดสาร รสชาติดี ดีต่อสุขภาพ"

ร่วมการวางแผน ร่วมลงมือทำแปลงทดสอบ จากการจัดทำแปลงทดสอบสารชีวภัณฑ์ให้ผลดีทั้งการเจริญเติบโต และป้องกันการเข้าทำลายของโรค/แมลง คือ การใช้เชื้อราบิวเวอเรีย 250 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร และการใช้เชื้อราไตรโครเดอร์มา 125 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร สิ่งสำคัญ คือ คะน้าจากแปลงทดสอบไม่พบสารเคมีกลุ่มออแกโนเฟสเฟตและกลุ่มคาร์บาเมทตกค้างในผลผลิต

การวางแผนการตลาด เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค และมีผลผลิตจำหน่ายตลอดทั้งปี เน้นการจำหน่ายภายในชุมชน และหาตลาดที่หลากหลายเพื่อกระจายความเสี่ยงของผลผลิต ซึ่งจะต้องผลิตให้ปลอดภัยได้มาตรฐาน เป็นสัญลักษณ์การันตีผลผลิตให้แก่ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นว่า "ผักของภูผาม่านเป็นผักปลอดสาร รสชาติดี ดีต่อสุขภาพ" พ่อค้าที่มารับซื้อก็พูดว่าผลผลิตของภูผาม่านมีคุณภาพ ทำให้ราคาขายคะน้าสูงขึ้นจากราคา 15 บาท ต่อกิโลกรัม เป็นราคา 20 บาท ต่อกิโลกรัม และมีต้นทุนการผลิตลดลงจากเดิม 7,300 บาท ต่อไร่ เป็น 5,800 บาท ต่อไร่

ผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิจัย ได้แนวทางการผลิตผักเพื่อลดการใช้สารเคมีของอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่นว่า เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับผลิตผักปลอดภัยด้วยการจัดการศัตรูผักแบบผสมผสาน (IPM) คือ การใช้สารชีวภัณฑ์ตามหลักวิชาการ และวางแผนการปลูกให้มีการเหลื่อมเวลา ชนิดผัก และปรับปรุงบำรุงดินให้อุดมสมบูรณ์

สรุปผลการเปลี่ยนแปลงจากการศึกษาวิจัยที่เกิดขึ้นกับนักวิจัยท้องถิ่น คือ นักวิจัยท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจใช้สารเคมีที่ถูกต้อง พร้อมเปลี่ยนมาใช้สารชีวภัณฑ์ตามหลักวิชาการโดยมีความมั่นใจในประสิทธิภาพ เกิดความเชื่อมั่นที่ดีต่อสารชีวภัณฑ์ ในส่วนของทีมวิจัยเกิดการเรียนรู้ของเจ้าหน้าที่ในทุกระดับร่วมกิจกรรมรูปแบบ "ทีมเรียนรู้" เป็นพี่เลี้ยงและที่ปรึกษาตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ เกิดความเชื่อมั่นเชื่อใจในศักยภาพซึ่งกันและกัน บนพื้นฐานการพัฒนาที่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาจึงจะเกิดความยั่งยืน ■

นักวิจัยท้องถิ่น คือ กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยฯ จำนวน 30 ราย

ขั้นตอนการสรุปผลการวิจัย

สรุปรูปแบบกระบวนการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อลดการใช้สารเคมีของนักวิจัยชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมตลอดห่วงโซ่อุปทาน

แนวทางการลดใช้สารเคมี

1. สร้าง “ทีมเรียนรู้” ที่จะช่วยเสริมหนุนศักยภาพซึ่งกันและกัน ตามบทบาท/ความรับผิดชอบ
2. วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อค้นหา “โจทย์วิจัยที่แท้จริง”ของชุมชน
3. ออกแบบกิจกรรม “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม” ที่มุ่งเน้นการปฏิบัติจริง โดยยึดนักวิจัยชุมชนเป็นศูนย์กลาง เพื่อสร้าง “ความตระหนัก”ในการใช้สารเคมีอย่างถูกต้องของนักวิจัยชุมชน
4. ทดสอบ “เทคโนโลยีที่เหมาะสม” ในการลดใช้สารเคมี ที่มีความสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และภูมิสังคมของนักวิจัยชุมชน

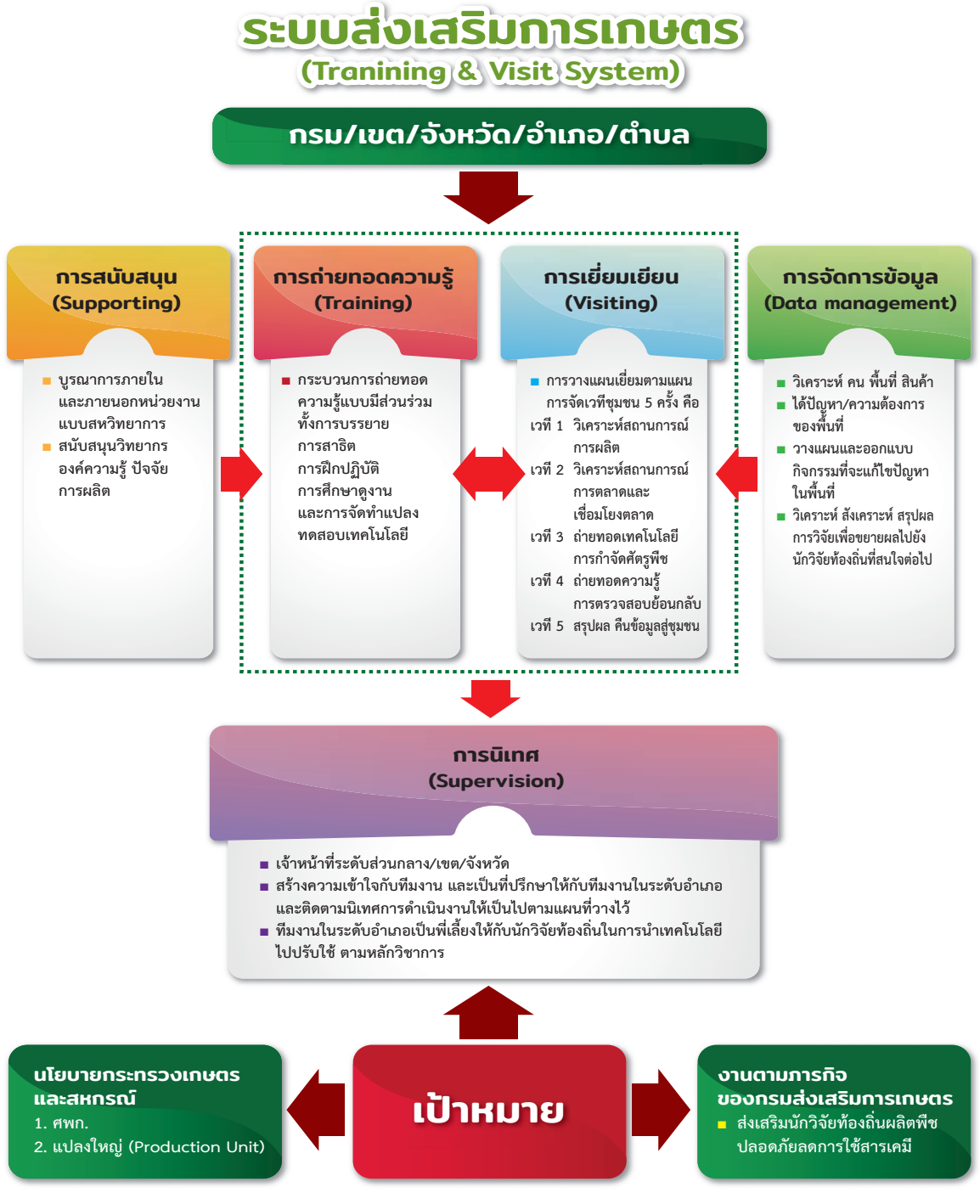

เรียบเรียง : อาณัติ หุ่นหลา กลุ่มเกษตรชลประทาน
กองส่งเสริมโครงการพระราชดำริ การจัดการพื้นที่และวิศวกรรมเกษตร
ภาพ : กองบรรณาธิการ

"แนวทางการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า"

จากความไม่แน่นอนของสถานการณ์ฝน ซึ่งในรอบหลายปีที่ผ่านมามีสภาพความแห้งแล้งเกิดขึ้นต่อเนื่องในหลายพื้นที่ เนื่องจากมีปริมาณฝนตกน้อย ทำให้น้ำต้นทุนแหล่งน้ำชลประทานและแหล่งน้ำธรรมชาติมีน้อย เกิดการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร หรือแม้กระทั่งสถานการณ์ในบางพื้นที่ที่มีฝนตกมากแต่กลับมีการกระจายตัวไม่ดี อาจเกิดความขาดแคลนน้ำได้เช่นกัน ในขณะที่การใช้น้ำเพื่อการเกษตรกรส่วนใหญ่ ยังคงใช้กันตามความเคยชิน เช่น การไหลบ่า ท่วมแปลง เป็นต้น หรือมีการให้น้ำโดยไม่ได้ถึงความต้องการของพืชว่าใช้ประโยชน์ได้จริงเพียงใด ในขณะที่มีน้ำก็มักจะไม่ประหยัดจะให้น้ำแก่พืชแบบเต็มที่ไว้ก่อน เนื่องจากในอดีตประเทศไทย มีน้ำค่อนข้างสมบูรณ์ในฤดูฝน แต่เมื่อสถานการณ์ของฝนไม่แน่นอน มีโอกาสขาดแคลนน้ำได้ง่าย ดังนั้นการใช้น้ำเพื่อการเกษตรมีความจำเป็นต้องปรับตัวโดยใช้น้ำอย่างประหยัด ลดการสูญเสียให้น้ำตามความต้องการของพืช ตลอดจนการควบคุมความชื้นให้พอดีกับแปลงปลูกพืช แต่อย่างไรก็ตามภาคการใช้น้ำเพื่อการเกษตรจำเป็นต้องเข้าใจกลไกการส่งน้ำในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่ชลประทาน จะมีองค์กรของเกษตรกรในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในระดับไร่นาเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการใช้น้ำชลประทานที่มีอยู่อย่างจำกัด ส่วนพื้นที่นอกเขตชลประทานหากมีการสำรองน้ำไว้ในไร่นาได้จะช่วยสร้างความมั่นคงทางด้านน้ำเพื่อการเกษตร สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้คือแนวทางในการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า ซึ่งจะกล่าวถึงการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า ใน 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. คุณค่าและความสำคัญของน้ำด้านการเกษตร

1.1 พระราชดำรัสในหลวงรัชกาลที่ 9

"หลักสำคัญต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก
เพราะว่าชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้
ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้"

พระราชดำรัส ณ สวนจิตรดารโหฐาน พระราชวังดุสิต
เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2529

พระองค์ท่านทรงทราบว่าราษฎรในชนบทยากจน เพราะการประกอบอาชีพเกษตรกรรมไม่ได้ผล เนื่องจากขาดแคลนน้ำ ทรงตระหนักดีว่า "น้ำ" มีความสำคัญต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต ทรงเชื่อมั่นว่า เมื่อใดที่สามารถแก้ไขหรือบรรเทาความเดือนร้อนเรื่องน้ำให้ราษฎรมีน้ำกิน น้ำใช้ น้ำเพาะปลูกได้ ตลอดจนไม่มีปัญหาเกี่ยวกับน้ำที่สร้างความเสียหายให้แก่พืชที่เพาะปลูกแล้ว ราษฎรย่อมมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าเดิม พระองค์ท่านจึงพระราชทานโครงการพระราชดำริด้านน้ำเป็นจำนวนมาก

1.2 น้ำเป็นปัจจัยหลักในการเพาะปลูกพืช

พืช อาศัยน้ำเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อการเจริญเติบโต เมื่อพืชได้รับน้ำเพียงพอ จากการที่น้ำช่วยละลายธาตุอาหารในดินจากรากพืชสู่ลำต้น ใบพืชทำการสังเคราะห์แสงปรุงอาหารไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ พืชจึงเจริญเติบโต มีราก ต้น กิ่งก้าน ใบ ดอก ที่สมบูรณ์ ให้ผลตอบแทนกับเกษตรกรผู้เพาะปลูก นอกจากนี้ในกิจกรรมการเกษตรต่าง ๆ เช่น การประมง การปศุสัตว์ ล้วนต้องการน้ำเพื่อการผลิตซึ่งจะขาดน้ำไม่ได้เช่นกัน

2. การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า

2.1 ความจำเป็นของการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า

2.1.1 การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ มีความแปรปรวน ปี 2562 แล้งสุดรอบ 40 ปี หรือแล้งเป็นอันดับ 2 ในรอบ 41 ปี กล่าวคือ ปี 2522 ประเทศไทยมีฝนตกเฉลี่ย 1,332.3 มม. ปี 2562 มีฝนตกเฉลี่ย 1,342.5 มม. (หากนับแค่ 40 ปีย้อนหลัง ปี 2562 จะตกเฉลี่ยน้อยสุด)

- การกระจายตัวของฝนไม่สม่ำเสมอ (ตกบางพื้นที่ : ท่วม / แล้ง)
- ฝนทิ้งช่วง เกิดการขาดแคลนน้ำ (แล้งในฤดูฝน ปี 2562)

2.1.2 น้ำมีไม่เพียงพอกับความต้องการ

- มีแหล่งน้ำน้อย ไม่กระจายอย่างทั่วถึง และไม่เพียงพอ (แหล่งน้ำชลประทาน/แหล่งน้ำธรรมชาติ)
- ไม่มีแหล่งน้ำสำรองอย่างเพียงพอในพื้นที่

2.1.3 เกษตรกรส่วนใหญ่ ใช้น้ำแบบสิ้นเปลืองขาดประสิทธิภาพ

- ใช้น้ำไม่พอดีกับความต้องการของพืช (ปริมาณ/ช่วงเวลาที่พืชต้องการ)
- น้ำมีการสูญเสียอย่างมาก เช่น การไหล่บ่า การท่วมขัง เป็นต้น (พืชนำไปใช้ได้เพียงเล็กน้อย แต่มีการสูญเสียมาก)
- วิธีการผลิตยังขาดการระวังป้องกันในการรักษาความชื้นให้กับแปลงปลูกพืช (ขาดการคลุมดิน โครงสร้างดินไม่เหมาะสม เป็นต้น)

2.2 วิธีการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า

การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า เป็นการใช้น้ำอย่างประหยัด ลดการสูญเสีย และเพียงพอกับความต้องการของพืช ซึ่งต้องมีวิธีการรักษาความชื้นให้กับพืชและพื้นที่ปลูกด้วย

2.2.1 การใช้น้ำอย่างประหยัด ไม่ให้น้ำท่วมขังหรือเกินความต้องการ และลดการสูญเสีย

2.2.2 การรักษาความชื้น และลดการคายน้ำของพืชด้วยวิธีเขตกรรม

- การใช้วัสดุคลุมแปลงและโคนต้นพืช
- การปรับปรุงบำรุงดิน ให้มีความอุดมสมบูรณ์ โครงสร้างดินดี เหมาะสมกับการอุ้มน้ำและความชื้น
- การระวังป้องกันสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดการสูญเสียความชื้นได้ง่าย เช่น การปลูกไม้บังลม และการลดความเข้มของแสงแดดด้วยการพรางแสง เพื่อลดการคายน้ำของพืช เป็นต้น
- การตัดแต่งกิ่ง เพื่อลดการคายน้ำของพืช

3. ความรู้พื้นฐานด้านการจัดการน้ำในระดับไร่นา

3.1 การจัดสรรน้ำชลประทานสู่ไร่นา (แปลงปลูกพืช)

การจัดสรรน้ำชลประทานจากแหล่งน้ำต้นทุนมาสู่ระดับไร่นาหรือแปลงปลูกพืชของเกษตรกร โดยปกติจะส่งผ่านคลองสายหลัก เข้าสู่คลองซอย (คูน้ำ) แล้วจึงเข้าสู่ไร่นาสวนของเกษตรกร

3.1.1 องค์กรด้านการใช้น้ำในพื้นที่

ในพื้นที่ระดับไร่นา จะมีการจัดตั้งองค์กรด้านการใช้น้ำ ที่มีสมาชิกมาจากเกษตรกร เพื่อให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ ให้เกิดการใช้น้ำอย่างเป็นธรรมทั่วถึง มีการจัดทำข้อตกลงเพื่อลดความขัดแย้ง โดยจัดให้มีหัวหน้าคูน้ำในแต่ละคลองซอย และเกษตรกรผู้ได้รับน้ำแต่ละคลองซอยเป็นสมาชิก จัดตั้งเป็นกลุ่มพื้นฐาน เรียกว่า “กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน” ซึ่งมีพื้นที่ชลประทานหรือพื้นที่ใช้น้ำ โดยประมาณ 1,000 ไร่ จากกลุ่มพื้นฐานหลายกลุ่ม ในเขตคลองสายใหญ่ รวมกันเป็นกลุ่มบริหาร เรียกว่า “กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน” ซึ่งมีพื้นที่รวมกันตลอดคลองสายใหญ่ ประมาณ 5,000 ไร่ (พื้นที่จะน้อยกว่าหรือมากกว่าขึ้นอยู่กับขอบเขตพื้นที่ชลประทาน ของคลองสายใหญ่นั้น ๆ)

1) **กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (พื้นฐาน)**
พื้นที่ประมาณ 1,000 ไร่ ขอบเขต 1 คลองซอย

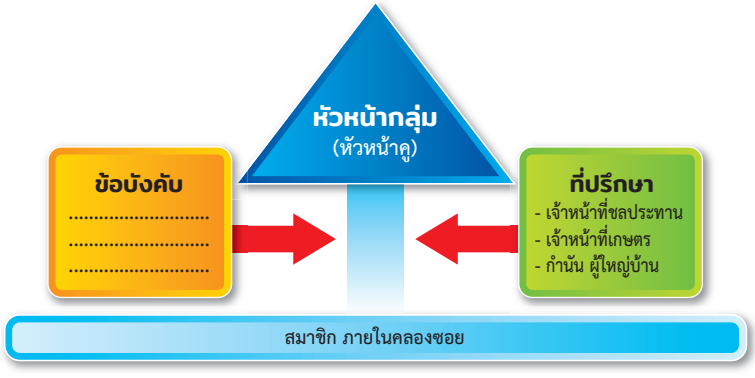

2) **กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน**
พื้นที่ประมาณ 5,000 ไร่ (มากหรือน้อยกว่าอยู่ที่ขอบเขตพื้นที่ส่งน้ำของคลอง) ขอบเขต 1 คลองสายใหญ่

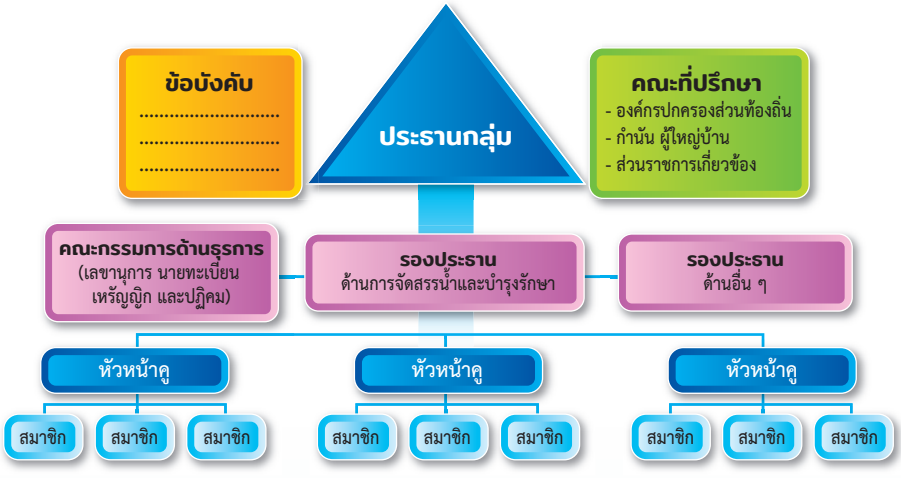

3.2 การจัดการน้ำเพื่อการปลูกพืช

3.2.1 การจัดสรรน้ำให้เพียงพอต่อการปลูกพืช

- ประเมินสถานการณ์และปริมาณน้ำ เพียงพอกับความต้องการหรือไม่ และพิจารณาความต้องการน้ำของพืชที่ปลูกในพื้นที่ว่าน้ำจะเพียงพอตลอดฤดูการผลิตหรือไม่ ซึ่งสามารถจำแนกความต้องการน้ำของพืชตลอดฤดูกาล ได้ดังนี้

จำแนกเป็นกลุ่มพืชใหญ่ ๆ

- ข้าว จำนวน 1,500 – 2,000 ลูกบาศก์เมตร
- พืชไร่–ผัก จำนวน 300 – 800 ลูกบาศก์เมตร
- ไม้ผล จำนวน 800 -1,200 ลูกบาศก์เมตร

จำแนกเป็นประเภทพืชใช้น้ำน้อย

ลำดับ	ประเภท	ความต้องการน้ำ (ล.บ.เมตรต่อไร่)	หมายเหตุ
1	ผักบุ้งจีน	200	
2	ผักชี	350	
3	แตง	300 - 500	บวบต่าง ๆ แตงกวา แตงโม แตงร้าน และฟัก
4	ถั่ว	300 – 600	ถั่วลิสง ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วดำ ถั่วลันเตา และถั่วฝักยาว
5	ผักกาด	350 – 600	ผักกาดต่าง ๆ กระหล่ำปลี กระหล่ำดอก และคะน้า
6	มะเขือ	400 – 600	มะเขือต่าง ๆ มะเขือเทศ และมันฝรั่ง
7	ข้าวโพด	400 - 700	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวโพดหวาน ข้าวโพดฝักอ่อน และงา
8	พริก	500 – 850	พริกต่าง ๆ
9	หอม	550 - 800	หอมแบ่ง หอมหัวใหญ่ และกระเทียม

เมื่อประเมินสถานการณ์และปริมาณน้ำแล้วเพียงพอ จึงดำเนินการเพาะปลูก กรณีไม้ผลหรือพืชสวนที่ปลูกแล้วถ้าน้ำไม่เพียงพอควรจัดหาหรือเตรียมแหล่งน้ำ รวมทั้งการปรับวิธีการให้น้ำที่มีประสิทธิภาพ

3.2.1 การสร้างความมั่นคงของน้ำในระดับไร่นา

- สร้างแหล่งน้ำสำรองในพื้นที่ (สระน้ำ บ่อบาดาล เป็นต้น)
- การจัดการพื้นที่ให้มีแหล่งน้ำ เช่น การปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ เป็นการเกษตรผสมผสาน หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น

4. การดูแลรักษาพืชในภาวะแล้งน้ำน้อย และการจัดการความชื้นในฤดูฝน

4.1 การดูแลรักษาพืชในภาวะแล้งน้ำน้อย

ช่วงภาวะแล้งน้ำน้อย โดยปกติสภาพอากาศจะแห้งแล้ง ในขณะเดียวกันสภาพอากาศก็มักเกิดความแปรปรวนได้ อาจจะเกิดพายุฝนฟ้าคะนอง สร้างความเสียหายให้กับพืชได้เช่นกัน รวมทั้งสภาพอากาศที่แห้งแล้งจะเอื้ออำนวยต่อการระบาดของศัตรูพืชบางชนิดได้ จึงต้องมีการดูแลรักษาพืช ดังนี้

4.1.1 คลุมโคนต้นพืชด้วยวัสดุคลุมดิน เพื่อรักษาความชื้นให้เหมาะสม

4.1.2 ให้น้ำกับพืชอย่างเพียงพอ เน้นตามช่วงระยะที่พืชต้องการ และให้น้ำด้วยความประหยัด ลดการสูญเสีย

4.1.3 สังเกตดินที่โคนต้นพืช ถ้าเริ่มแห้ง หรือต้นพืชเริ่มเหี่ยว จำเป็นต้องให้น้ำแก่พืช หากไม่รีบให้น้ำแก่พืช จะทำให้เสียหายได้ และควรจัดการดินให้สามารถอุ้มน้ำได้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งดินที่มีลักษณะปนทรายต้องเพิ่มอินทรียวัตถุเพื่อปรับโครงสร้างให้ร่วนซุยอุ้มน้ำได้ดีขึ้น

4.1.4 ให้ดินที่โคนต้นพืชมีความชื้น (ไม่ให้น้ำขังหรือดินแฉะ) เพื่อให้พืชสามารถเจริญเติบโตให้ผลผลิตดี ต้องไม่ปล่อยให้ดินแห้งเป็นเวลานาน และถ้าพืชขาดน้ำจะเสียหายได้ เช่น

- ข้าวโพด หากขาดน้ำช่วงออกดอก ออกไหม และสร้างเมล็ด ผลผลิตลดลงร้อยละ 50
- ถั่วลิสง หากขาดน้ำช่วงเริ่มติดฝัก ผลผลิตจะลดลง ร้อยละ 35
- ถั่วเหลือง หากขาดน้ำช่วงออกดอก และเริ่มติดฝัก ผลผลิตจะลดลง ร้อยละ 25-35

4.1.5 ระวังป้องกันศัตรูพืชในช่วงแล้ง เช่น เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล และเพลี้ยต่าง ๆ

4.1.6 เสริมความแข็งแรงให้พืชด้วยไม้ค้ำยัน และแนวบังลม เนื่องจากช่วงฤดูแล้งมีโอกาสเกิดลมพายุฝนฟ้าคะนองได้

4.2 การจัดการความชื้นให้กับพืชในฤดูฝน

ในช่วงฤดูฝน หากมีฝนตกหนักหรือฝนตกต่อเนื่องหลายวัน อาจทำให้เกิดน้ำขังในพื้นที่หรือทำให้ดินมีความอิ่มตัวสูง อาจทำให้รากพืชเน่าและต้นพืชตายได้ ในขณะเดียวกันสภาพพื้นที่ ที่มีความชื้นสูงอาจพบการแพร่ระบาดของศัตรูพืชได้ เช่น โรคที่เกิดจากเชื้อรา เป็นต้น จึงควรมีแนวทางในการจัดการความชื้นในฤดูฝน ดังนี้

4.2.1 กรณีการปลูกพืชใหม่

- สำหรับไม้ผล ควรให้ดินที่โคนต้น (หลุมปลูก) มีลักษณะนูนเป็นหลังเต่า เพื่อป้องกันน้ำขัง (ถ้าเว้าเป็นแอ่งจะทำให้เกิดน้ำขังได้ง่าย) และควรปรับปรุงดินในหลุมปลูกให้โปร่งร่วนซุย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ที่เป็นดินเหนียวจัด จำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์
- แปลงพืชไร่-ผัก ทำสันแปลงด้านบนให้ราบเรียบ ไม่ให้เว้าเป็นแอ่ง ซึ่งจะทำให้น้ำขังได้ง่ายเมื่อมีฝนตก และปรับปรุงดินให้มีโครงสร้างโปร่งร่วนซุยด้วยปุ๋ยอินทรีย์

4.2.2 การใช้วัสดุคลุมดินที่โคนต้นพืช ไม่ควรให้ชิดติดโคนต้น ควรเว้นโคนต้นไว้เพื่อให้แสงแดดส่องถึงดินที่บริเวณโคนต้น เพื่อช่วยลดความชื้นที่สูงเกินไปได้

4.2.3 การตัดแต่งกิ่งพืช เพื่อให้ทรงพุ่มโปร่ง (มองจากใต้ทรงพุ่มแล้วเห็นแสงแดด) ทำให้อากาศถ่ายเท ลดการเกิดเชื้อราและศัตรูพืช

4.2.4 การกำจัดวัชพืช และการดูแลรักษาสวนไม่ให้รก เพื่อให้สวนมีอากาศถ่ายเทสะดวก ■

เรียบเรียง-ภาพ : กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน
กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

ปรับเพื่อเปลี่ยนจากพื้นที่ทำการเกษตร **สู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สร้างงาน สร้างรายได้สู่ชุมชน**

จากสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ของการทำเกษตรกรรมในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นภัยธรรมชาติ โรคระบาด รวมทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกษตรกรหลายรายหันมาปรับเปลี่ยนแนวทางในการทำการเกษตรเพื่อให้สอดรับกับปัญหาที่เกิดขึ้น การปรับตัวเป็น "แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร" จึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำหรับการต่อยอดและพัฒนาการทำการเกษตรแบบเดิม เพื่อสร้างงานสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนและชุมชน คอลัมน์เกษตรเช็คอินฉบับนี้ มีตัวอย่างการปรับเพื่อเปลี่ยนจากพื้นที่เกษตรสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่น่าสนใจมาฝากกัน ดังนี้

1 วิสาหกิจชุมชนหนองย่างเสือ ตำบลหนองย่างเสือ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

เริ่มต้นจากการรวมกลุ่มของเกษตรกรในพื้นที่ที่ผลิตสินค้าและรวมกลุ่มสมาชิกเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อการผลิตพืชผักผลไม้ปลอดภัย (GAP) ตำบลหนองย่างเสือ ในปี 2558 เพื่อเป็นการรวมสมาชิกในการผลิตสินค้าและแปรรูปเป็นหลัก ต่อมาเมื่อสมาชิกกลุ่มเพิ่มจำนวนมากขึ้นเกิดการรวมกลุ่มที่มุ่งเน้นกิจกรรมท่องเที่ยว รายได้หลักเกิดจากการจำหน่ายสินค้าและมีรายได้รองที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว ที่นี่มีความได้เปรียบด้านสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ เนื่องจากมีอากาศที่ดี ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ ประกอบด้วยพื้นที่ 4 จุด ได้แก่

ฟาร์มสายทอง

เลขที่ 77/1 บ้านกลุ่มพระบาท หมู่ที่ 9 ตำบลหนองย่างเสือ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

08 9045 1558

คุณสุนีย์ สุวรรณดี (ป้าน้อย) เดิมทำฟาร์มโคนม ไร่ข้าวโพด และ ไร่มันสำปะหลัง ที่ราคาผลผลิต ไม่แน่นอน มีการเปลี่ยนมาปลูกมัลเบอร์รีหรือหม่อน เพราะเป็นพืชที่ให้ผลผลิตอย่างต่อเนื่องและสามารถแปรรูปเพิ่มมูลค่าได้ จนเป็นที่รู้จักในฐานะ “แหล่งผลิตมัลเบอร์รีปลอดสารเคมีแห่งเดียวใน อ.มวกเหล็ก” นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้การแปรรูปและชมสวนหม่อน มีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ น้ำมัลเบอร์รีบรรจุขวดที่ผ่านกระบวนการสเตอริไลซ์ แยมหม่อน และซอสหม่อน

สวนผักครูสรรเสริญ

เลขที่ 72 หมู่ที่ 13 ตำบลหนองย่างเสือ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

08 1828 3917

สวนผักปลอดสารพิษที่นี่มีทั้ง กรีนโอ๊ค เรดโอ๊ค ฟิลเล่ เรดคอรัล บัตเตอร์เฮด ไอซ์เบิร์ก คอส เบบี้คอส ได้รับมาตรฐาน GAP จนกลายเป็นต้นแบบและแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานของเกษตรกรในพื้นที่และผู้ศึกษาดูงานทั่วไป โดยมีผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ คือ น้ำสลัดปลอดสารพิษที่มีรสชาติอร่อยไม่เหมือนใคร

ไร่ภูนวพันธุ์

เลขที่ 151 หมู่ที่ 12 ตำบลหนองย่างเสือ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

08 4027 8319 และ 08 3736 7904

บนพื้นที่กว่า 117 ไร่ ได้ถูกแบ่งส่วนเป็นพื้นที่ทำการเกษตรแบบผสมผสาน และเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้นักท่องเที่ยวได้มาแวะชม และศึกษาเรียนรู้ มีการปลูกองุ่นสายพันธุ์ดีที่มีรสชาติอร่อยและปลอดสารพิษ รวมทั้งยังได้นำองุ่นสดมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดต่าง ๆ เช่น น้ำองุ่นสดเข้มข้น 100% และองุ่นกวน เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่นของไร่ภูนวพันธุ์ คือ องุ่นไร้เมล็ด ซึ่งมีทั้งพันธุ์แบล็กโอปอล์ มีลูกสีม่วงอมดำ รสหวาน พันธุ์ลูสเพอร์เลต องุ่นสีเขียว รสหวานกลิ่นหอม และองุ่นลูกเล็กอย่างพันธุ์ไข่ปลาคาเวียร์ นอกจากนี้ ยังมีแปลงผักปลอดสาร เช่น ผักสลัดไฮโดรโปนิกส์ สตรอว์เบอร์รี เห็ดฟาง เห็ดนางฟ้า ผักชี ต้นหอม อินทผาลัม หน่อไม้สด ซึ่งทางไร่ภูนวพันธุ์ได้รับมาตรฐาน GAP

สวนบิ๊กเต้

เลขที่ 172 หมู่ที่ 5 ตำบลหนองย่างเสือ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัด สระบุรี

08 1878 4569

ด้วยพื้นที่กว่าร้อยไร่ที่ตั้งอยู่ในอำเภอมวกเหล็ก มีสภาพอากาศและความเหมาะสมสำหรับการปลูกดอกไม้เมืองหนาวอย่างดอกเบญจมาศ และด้วยระยะทางที่ไม่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ทำให้ใช้เวลาในการขนส่ง ไม่นาน สามารถลดการสูญเสียของผลผลิตที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการเดินทางได้ ที่นี่จึงกลายเป็น “สวนเบญจมาศที่ใหญ่ที่สุดในภาคกลาง” รอต้อนรับนักท่องเที่ยวให้มาเดินชมหรือถ่ายรูปอย่างใกล้ชิด

2 วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านทุ่งสะท้อน หมู่ 6 ตำบลปากแพรก อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ในปี พ.ศ. 2553 ได้เกิดการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน 100 พันมะพร้าวไทย ณ บ้านทุ่งสะท้อน ขึ้น โดยมีแนวคิดการทำอาชีพเกี่ยวกับมะพร้าว เนื่องจากมีการปลูกมะพร้าวทุกบ้าน และเน้นไปที่การเพิ่มมูลค่าสินค้าจากผลผลิตมะพร้าวที่มีเป็นจำนวนมาก เกิดการคิดค้นการทำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น สามารถประกอบเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงได้ จนได้รับการตอบรับจากผู้บริโภคมากขึ้น ทำให้น้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น เครื่องสำอางจากมะพร้าว และผลิตภัณฑ์แปรรูปเกี่ยวกับมะพร้าวของที่นี่ กลายเป็นผลิตภัณฑ์เด่นและเป็นที่ยอมรับ และด้วยศักยภาพของชุมชนบ้านทุ่งสะท้อนในการรองรับคณะศึกษาดูงาน และความต้องการให้ชุมชนบ้านทุ่งสะท้อนเป็นมากกว่าสถานที่ศึกษาดูงาน เพราะมีภูมิประเทศที่สวยงาม ทำให้เกิดแนวคิดการทำชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านทุ่งสะท้อนในที่สุด

กิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจของที่นี่ เช่น ชมการเก็บมะพร้าว เลือกซื้อเครื่องสำอางจากมะพร้าวราคาย่อมเยา ชมแปลงผักสวนครัว พร้อมทาน ล่องลำคลอง “วังหินสามก้อน” ชมพระอาทิตย์ขึ้น พระอาทิตย์ตกดินที่หาดแหลมสน เป็นต้น

3 วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบผสมผสานตำบลเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

วิสาหกิจชุมชนที่เกิดขึ้นในช่วงวิกฤติราคาผลไม้ตกต่ำปี พ.ศ. 2554 ชาวสวนผลไม้ที่ได้รับผลกระทบมีการรวมตัวกันเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา ประกอบกับมีเจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำและส่งเสริมพัฒนาสวนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยรวบรวมชาวสวนที่อยู่ชุมชนใกล้เคียง และมีความสนใจในการเปิดสวนให้บริการท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมกลุ่มจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบผสมผสานตำบลเขาบายศรี จังหวัดจันทบุรี ขึ้น เป็นการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวสวนผลไม้ของสมาชิกจำนวน 4 สวน โดยดำเนินงานร่วมกันในลักษณะการเชื่อมโยงทั้งในด้านผลผลิตควบคุมดูแลมาตรฐานการกำหนดราคาสินค้า คุณภาพสินค้า และการบริการที่พัก หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบันได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยวในด้านการให้บริการอย่างเป็นกันเองและสนุกสนาน ตลอดจนผลไม้ที่มีคุณภาพเป็นที่ถูกใจนักท่องเที่ยวจนต้องกลับมาเยือนอีกครั้ง 4 สวนดังกล่าวประกอบด้วย

สวนสละเฮียถึก

หมู่ที่ 6 ตำบลเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

08 1940 1290 และ 08 1982 2551

จากสวนพริกไทยที่มีรายได้ไม่เพียงพอ สู่สวนสละและสวนผลไม้ท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีความน่าสนใจ ที่นี่นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้การปลูกสละจากสวนสละที่มีผลผลิตตลอดปี และรสชาติดี เช่น การบำรุงรักษา การผสมเกสรสละ เป็นต้น

บ้านสวนอิสรีย์เกษตรอินทรีย์ และฟาร์มม้าเมืองจันท์

เลขที่ 36/1 หมู่ที่ 10 ตำบลเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

08 9990 9141

แหล่งเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ วิถีพอเพียง และเป็นแหล่งอนุรักษ์ม้าไทย อาชาบำบัด แปรรูปผลไม้ แปรรูปผลิตภัณฑ์จากน้ำผึ้งชันโรง ชมสวน ทานผัก ผลไม้อินทรีย์ การทำแก๊สชีวภาพจากมูลม้า ปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ เป็นต้น

สวนรินรดี

เลขที่ 18/7 หมู่ที่ 10 ตำบลเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

08 6051 6100

สวนผลไม้ท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีกิจกรรมบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตไม้ผลแต่ละชนิดในสวน กระบวนการผลิตผลไม้ที่มีคุณภาพและปลอดภัย ถือเป็นการสร้างแรงบันดาลใจในการทำอาชีพเกษตร โดยมีกิจกรรมที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว คือ กิจกรรมช่วยผสมเกสรดอกทุเรียนในเวลากลางคืน รวมทั้งมีบริการบุฟเฟ่ต์ผลไม้และที่พักไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวอีกด้วย

สวนอรุณบูรพา

เลขที่ 19/3 หมู่ที่ 12 ตำบลเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

08 6824 9589

สวนผลไม้อีกแห่งที่ไม่ควรพลาด กิจกรรมภายในสวนที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัส อาทิ เดินชมสวนผลไม้ ทุเรียน เงาะ มังคุด กิจกรรมปั่นจักรยานชมสวน เป็นต้น

4 วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยววิถีเกษตรและวัฒนธรรมบ้านนาจอก หมู่ที่ 5 ตำบลหนองญาติ อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ชุมชนบ้านนาจอก เป็นแหล่งปลูกผักมายาวนาน โดยพืชผักที่ปลูกมีความเกี่ยวพันกับการประกอบอาหารในวิถีชีวิตของชุมชนเชื้อสายเวียดนาม สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองจังหวัดนครพนม ได้เข้ามาส่งเสริมการปลูกพืชผักปลอดภัย มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการผลิตและจำหน่ายผลผลิตร่วมกัน ทำให้บ้านนาจอกเป็นแหล่งผลิตพืชผักที่สำคัญในการจำหน่ายออกสู่ตลาดของจังหวัดนครพนม นำไปสู่การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยววิถีเกษตรและวัฒนธรรมบ้านนาจอกในที่สุด

กิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจของที่นี่ เช่น การเยี่ยมชมสวนผักปลอดภัยตามฤดูกาล กิจกรรมชมแปลง "ชาผู่เอ๋อ" พืชหายากของบ้านนาจอก ชมวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม ชมการเลี้ยงจิ้งหรีดและการปรุงอาหารจากจิ้งหรีด ชมพิพิธภัณฑ์ประธานโฮจิมินห์ รวมทั้งร่วมกิจกรรมการบายศรีสู่ขวัญแบบพื้นบ้าน ซึ่งเป็นพิธีที่จัดให้กับนักท่องเที่ยวที่พักโฮมสเตย์เพื่อเป็นการต้อนรับ เป็นต้น

ในภาวะเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวลดลง ประกอบกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป “การท่องเที่ยวเชิงเกษตร” จึงเป็นโอกาสของเกษตรกรที่จะปรับเปลี่ยนตัวเองจากการทำการเกษตรแบบเดิม เป็นการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับชุมชนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่อการสืบทอดและอนุรักษ์อาชีพเกษตรกรรมในระยะยาวได้อีกด้วย

ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ เว็บไซต์
https://agrotourismapp.doae.go.th/
และแอปพลิเคชัน “ท่องเที่ยวเชิงเกษตร”
ตามคิวอาร์โค้ดด้านล่าง

Available on the App Store | Google play

เรียบเรียง-ภาพ : กลุ่มพยากรณ์และเตือนการระบาดศัตรูพืช
กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย

ชาวสวนมะพร้าว ระวังด้วงแรดบุกสวน

หนอนด้วงแรดถูกเชื้อรา เมตาไรเซียมทำลาย

ช่วงนี้ฝนตกต่อเนื่อง และฝนตกหนักในหลายพื้นที่ เกษตรกรปลูกมะพร้าว ระวังด้วงแรดมะพร้าวบุกสวน โดยตัวเต็มวัยเข้าทำลายพืช โดยการบินขึ้นไปกัดเจาะโคนทางใบหรือยอดอ่อนของมะพร้าว รวมทั้งเจาะทำลายยอดอ่อนที่ยังไม่คลี่ ทำให้ใบที่เกิดใหม่ไม่สมบูรณ์ มีรอยขาดแหว่งเป็นริ้ว ๆ คล้ายหางปลา หรือรูปพัด ถ้าโดนทำลายมาก ๆ จะทำให้ใบที่เกิดใหม่แคระแกร็น รอยแผลที่ถูกด้วงแรดมะพร้าวกัดเป็นเนื้อเยื่ออ่อนทำให้ด้วงงวงมะพร้าวเข้ามาวางไข่ หรือเป็นทางให้เกิดยอดเน่า จนถึงต้นตายได้ในที่สุด ด้วงแรดมะพร้าวในระยะตัวหนอน ส่วนใหญ่พบตามพื้นดินในบริเวณที่มีการกองปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก

การป้องกันกำจัด

1. **วิธีเขตกรรม** ทำความสะอาดบริเวณสวนมะพร้าวเพื่อกำจัดแหล่งขยายพันธุ์ เป็นวิธีที่ใช้ได้ผลดีมานาน ถ้ามีกองปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก กองขยะ กองขี้เลื่อย แกลบ ควรกำจัดออกไปจากบริเวณสวน หรือกองให้เป็นที่ แล้วหมั่นกลับเพื่อตรวจดู หากพบหนอนให้จับมาทำลายหรือเผากองขยะนั้นเสีย ส่วนของลำต้นและตอมะพร้าวที่โค่นทิ้งไว้ หรือมะพร้าวที่ยืนต้นตายควรโค่นลงมาเผาทำลายต้นมะพร้าวที่ถูกตัด เพื่อปลูกทดแทน ถ้ายังสดอยู่เผาทำลายไม่ได้ ควรทอนออกเป็นท่อนสั้น ๆ นำมารวมกันไว้ปล่อยให้ผุสลายล่อให้ด้วงแรดมะพร้าวมาวางไข่ ด้วงแรดมะพร้าวจะวางไข่ตามเปลือกมะพร้าวที่อยู่ติดกับพื้นดินเพราะมีความชุ่มชื้นสูงและผุเร็ว เผาทำลายท่อนมะพร้าวเพื่อกำจัดทั้งไข่ หนอน และดักแด้ของด้วงแรดมะพร้าว ตอมะพร้าวที่เหลือให้ใช้น้ำมันเครื่องใช้แล้วราดให้ทั่วตอเพื่อป้องกันการวางไข่ได้

2. **การใช้ชีววิธี** ใช้เชื้อราเขียวเมตาไรเซียม (*Metarhizium* sp.) ใส่ไว้ตามกองขยะ กองปุ๋ยคอก หรือท่อนมะพร้าวที่มีหนอนด้วงแรดมะพร้าวอาศัยอยู่ เกลี่ยเชื้อให้กระจายทั่วกอง เพื่อให้เชื้อมีโอกาสสัมผัสกับตัวหนอนให้มากที่สุด รดน้ำให้ความชื้นหาวัสดุ เช่น ใบมะพร้าวคลุมกองไว้ เพื่อรักษาความชื้นและป้องกันแสงแดด เชื้อจะทำลายด้วงแรดมะพร้าวทุกระยะการเจริญเติบโต

3. **การใช้สารเคมี**

3.1 ต้นมะพร้าวอายุ 3 - 5 ปี ซึ่งยังไม่สูงมากนัก ใช้ลูกเหม็นใส่บริเวณคอมะพร้าวที่โคนทางใบรอบ ๆ ยอดอ่อน ทางละ 2 ลูก ต้นละ 6 - 8 ลูก กลิ่นของลูกเหม็นจะไล่ไม่ให้ด้วงแรดมะพร้าวบินเข้าไปทำลายคอมะพร้าว

3.2 ใช้สารกำจัดแมลงไดอะซินอน 60% อีซี อัตรา 80 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร หรือ คาร์โบซัลแฟน 20 % อีซี อัตรา 80 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร ราดบริเวณคอมะพร้าวตั้งแต่โคนยอดอ่อนลงมาให้เปียก โดยใช้ปริมาณ 1 – 1.5 ลิตรต่อต้น ทุก 15 - 20 วัน ควรใช้ 1 - 2 ครั้ง ในช่วงระบาด ■

จัดทำโดย : กลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมส่งเสริมการเกษตร
2143/1 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์/โทรสาร 0 2579 9546 E-mail : agrimedia1@gmail.com